

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Efterretninger
om
Weile Riibstæd

samlede
af
A r c h i v
og andre paalidelige
Documenter
ved

Georg Friderich Gaarmann.

Fridericia, 1794.
Trykt paa Samlerens Bekostning.

Forerindring.

Denne Samling af Efterretninger om den lille Kiøbstad Weile, der er en af de skønneste i Jylland, har jeg med megen Møie søgt at redde fra Forglemmelse, og herved meddeeler mine Landsmænd og Byes-Børn samme. Efterretningerne indeholde saavel Weile Byes Forsatning i sig selv, som og de foresgaaende Forandringer, fra de ældre Tider til nu, for omtrent 400 Aar siden: hvoriblandt Mærkværdigheder, som nuelig med Behag kan læses af andre, og opmuntre flere til, at ude-

give samlet hvad vigtig der kunde forefindes om andre Danske Kiøbstæder: Wel have vi den Danske Atlas, hvori er endeel om Weile, som og her er benyttet: men at kiobe den ganske Samling, for at læse om sin Føde=Bye, eller andet enkelt, vilde falde enhver alt for kostbart: Desuden er det nu 24 Aar siden samme blev udgivet, og denne er ikke heller i alt saa fuldstændig og nøiagtig, hvad Weile angaaer; saa er og i denne Mellemtid adskillige Forandringer foregaaet. Med Flid har jeg derfor igiennemgaaet Byens Archiv, hvortil Hr. Byesoged Lange har havt den Godhed, at tillade mig Udgang, for saavidt mueligt at meddeele disse Efterretninger, sammenhængende: især om Weile Kiøbstæds Marker, Skove og disses Skial m. m. hvorom har været mange og vidtløstige Trætter. Ligeledes har jeg ekstraheret en Protocol som findes i Byens Archiv og høist vigtig for Weile i Almindelighed og enhver af denne Byes Borgere i Særdeleshed; hvoraf enhver Borger i Byen kan see, hvad Privilegier Byen har, og hvad andre paalidelige Documenter om vigtige

lige Ting, Byen er vedkommende: Endelig og andre gamle Optegninger, hvoraf endeel ere samlede af da værende Borgemeister Elemen Severinſon Bedle Aar 1631, hvilken i de Tider har været en aarvaagen, og særdeles flittig, og courieus Mand i ſit Embede, ſaavelſom flere efter ham; At dette med meere af mig er ſamlet og nu udgivet i en god Henſigt og af Kierlighed til min Føde-Bye og dens brave Indvaanere, derom er jeg forſikkret ingen retſkaffen og fornuſtig tvivler: ſkulle der findes dem, ſom herom giøre ſig andre Tanker, ſaaer de beholde dem, da det ingen Tiid bliver muelig: for nogen, at ſaae alle til at tænke et, om en og den ſamme Ting.

Mine Medborgeres Yndeſt her i Weile er jeg forviſſet om, og at de gierne læſe diſſe Efterretninger, der baade vil intereſſere dem og Efterkommere; Andre af mine Landsmænd, der ikkun lidet eller intet kiende til Weile, vil maaſkee og finde Behag i, ved dette lille Skrift, at underrettes om en ſaa behagelig Bye i deres Fædreland, hvis naturlige ſmukke og fordeels

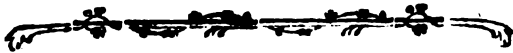

agtige Beliggenhed, har tiltrukken sig endog Kongernes særdeele Naade og Opmærksomhed, baade i de ældre og nyere Tider. Da jeg ikke er studeret, men har anvendt mine Ungdoms Aar og nu moednere Alder til Regnskabs Sager og faa juridiske Forretninger, forventes af Læserne de Feil undskyldte, som heri ere begaaede imod Sprog og Skrive-Rigtigheden efter vore Tiders Smag; blandt endeel heraf, er den gamle Skrivemaade efterfulgt, og saaledes anført, som de i Documenterne findes og der ere bogstaverede, hvilket jeg har troet burde være.

J øvrigt recommenderer jeg mig og dette lidet Skrift, mine Belynderes og Venners Godhed, samt alle gode Danstes milde Dømmeme.

Weile, den 31te December 1793.

G. F. Gaarmann.

I. Markværdighederne i og om Byen i Almindelighed.

Beyle er en liden Riibstæd beliggende i Ribe Stift, Nørvangs Herred, 4 Mile fra Colding, $3\frac{1}{2}$ fra Fridericia, og 4 fra Horsens, under den 55 Grad, 46 Minut. nord. Brede og 29 Gr. 24 Minut. østl. Længde. Byen, ligger vel i en Dal, men dog paa en Forhøinina, i Særdeleshed Torøet og de derved liggende Gaarde og Huse, som reiser sig over Engene, der omgiver Byen, og igien omringes af høie Bierge, skønne Skove, frugtbare Agre, Toster og Hauger, især paa den nordre og østre Side tæt til Floden, som i de ældre Tider har været riig paa Fiske, af Lax, Ørter, Slynder, Aal, Lørsk, Makreel, Steenbidere, Reier og Kraber, som nu paa endeel Aar ganske have formindsket sig, hvilket formodes reiser sig af Grøden

i Fiorden og langs Aaen, der aarlig tilstopper Flo-
den, indtil og op forbie Byen til den, paa den vestre
Side $\frac{1}{2}$ Mil fra Byen, varende Laxe- og Orte-Fangst,
saa, at, naar lave Vand paa Dagen indfalder (thi der
er Ebbe og Floed) kan en ledig Vaad, som bruges til
Fiske-rie og altsaa kun siden, ikke komme enten fra eller
til Byen, som naermere skal blive meldet.

Byen er ellers omringet af endeel rindende
Aaer og friske Kilder, hvoraf især den saa kalden Clau-
ses Kilde paa den nordre, og Spærtpøts Kilde ved
den vestre Side af Byen, af hvilke mange hente Vand,
formedelst ders Ypperlighed; ligesom og Luften er sær-
deles sund og reen, der alt gjør Stedets overmaade yn-
digt og behageligt.

Levnetomidlerne ere vel ikke saa lette i Priis som
tilfoør, dog befindes de ei heller i Almindelighed saa
dyre som andensheds, af hvilke Aarsager adskillige hale
og brave Familier have udvalgt Weile at boe udi. Ki-
be Stifts-Contoir er og anlagt her med Kongelig Til-
faldelse, og derved af Stiftsbefalingsmanden, Høvel-
baarne Hr. Conferentraad Carl Friderich von Sells-
fried, givet med en meget smuk og kostbar Gaard midt
i Byen til egen og Families Boepæl, og Stifts-Con-
toirets Holdelse.

Navnet skrives og udleses nu Weile, men i de
ældre Tider, som i det, 12, 13, 14, 15 og 16de
Aarhundrede, har det været skrevet og udtalet Vedel,
Vedle; gamle Documenter i Byens Archiv nævne det
Vethlæ, Wæthlæ, Wæthel, Wethel, Wedel, og
Wædele, og flere saadanne Forandringer. Det er
rimeligt

rimeligt, at Navnet har sin Oprindelse, af det vaade og Vandet, som den liden Bante Byen ligger paa, har været, og endnu paa visse Tider af Aaret er omringet af, saasom For- og Esteraar, da Ebbe og Flod stiger, som forhen er ueldet, at Engene derved ganske sættes under Vand, og som i de ældre Tider har været en saa kaldet Veile, Vedle eller Vad at fare over.

Byens Vaaben er endeel Strømme imellem tvende høie Bierge og en Broe over, i Form af Iets Bue, som sammensætter disse Bierge, hvilke ere beplantede med høie Trær: dette sigter alt paa Byens Situation, og sees saaledes i dens gamle Stads-Segl, som har den Overkrift, Sigillum Civitatis Wodelen-
sis 1603.

At Weile er meget gammel, er vist, men dens Ælde kan ikke bestemmes, rimeligt har den været til i Dronning Thyres, og hendes Søn Harrald Blaaetanda Tid, hvilken sidste døde 980; thi den almindelige Meening er, at de tvende Herregaarde Thyraabel og Harraldskier, som Weile ligger imellem, skal af dem være anlaate og kaldte saaledes, og tillige de 2de Steder ved Byen, nemlig Rosborg og Borgevold af dem opførte og befæstede, for deraf at forsvare Indgangen ved Fiorden og Opgangen ved Naen til den Skibshavn, som Traditionen tillægger Kong Harrald at have indrettet ved Harraldskier i Skibes Soyn, hvis Kirke deraf skal have Navn, hvilket meget bekræftes ved det, at ved Kirken der, skal være opgravet et Skibs-Anker; hvorom kan eftersees den

Danske Atlas 5 Tom. Pag. 985 om Skibet Kirkes Beskrivelse: Ligesom og Situationen endnu af den der værende bløde Egn, ligner en Bugt fra Aaen forbi Kirken, op imod Landeveien, hvor Havnen formodes at have været, og paa hollket Sted bemeldte Skibs Anker skal være funden. Nu er denne Aa meget smal og næsten tilgroet, og Vandet saa grunde, at paa sine Breder kun en Fisker-Vaad kan passere. Vidt i denne Aa imellem Weile og HarraldsFier er den Laxer og Orre-Fangst, hvorom forhen er erindret, der dog i mange Aar ei har afgivet saa megen Fisk som tilforn; nogle saa Orter er det meeste der fanges. Dette Fiskerie har forhen tilhørt Eieren af Leerbeck, men siden købte og eies nu af Eieren til Weile Mølle. Ved forbeholdte Anlæg formoder man at Weile i de Tider kan være bleven begyndt at bygges, og samler sig Indbyggere.

Pladserne Rosborg og Borgvold hører Byen til, og bruges til Kornavl, samt Græsning og Høe: Avl, da der voser stærk og godt Græs.

Endelig er og denne Bye mærkværdig af de mange lærde Mand og bekiendte Familier, som derfra har deres Herkomst, og raaget Navnet derefter, Vedel, Veile og Vellejus, og især den berømte Historicus Andreas Vellejus, eller M. Andreas Sørensen Vedel som var fød i Weile 1542, og har efterladt en stor Afkom af samme Til: Navn, hvoriblandt en Johannes Canuti Vellejus Biskop i Aven; en Christen Ostersen Veile; en Jacobus Matthiæ Vellejus, hvis Fader var Mads Nielsen og Farsfader Niels Jonson begge Borgemeistere i Weile, som selv var

Biskop

Biskop i Byen og Stamsfader for Familien Jacobæus; Clemen Sprensen Vedel Borgemeester i Weile 1606 og Proust i Jellingsyssel, som 1635 blev Laugmand i Tønsberg.

Det ældste man ellers veed med Visshed om denne Bye er, at der i, eller kort efter det Aar 1227, da Dominicanerne eller Prædike Brøderne nyeligen vare komne her ind i Landet, ogsaa er anlagt et Kloster i Weile for denne Munk-Orden.^{*)} 1247 blev Byen afbrændt af Hertug Abels Krigsfolk. 1256 holdte Erke-Biskop Jacob Erlandson, et Kirkemøde til Weile, hvori den berøgte Constitution imod Kongen, cum Ecclesia Danica, blev udgivet, hvilken forvoldte saa megen Ulykke i Landet. 1279 blev af Erkebiskopen Truid Thorstensøn atter til Weile holdt et concilium provinciale. 1317 holdte Kong Erich Menved en Herre-Dag til Weile, paa hvilken Johannes af Verle forskrev sig til at fræne Kongen die, og Kongen igien gav ham et Beskyttelses Brev. 1326 havde Kong Waldemar af Slesvig en Forsamling hos sig i Weile, og da forlehede Ludvig Albrechtsøn med Viborg og Nørre Jyllands Lands-Ting. 1340 opregnes Wedel under Colding Slots Fogderie iblandt de Riidssteder i Nørre-Jylland, som Hertugen af Slesvig Palle indløse til Kong Waldemars Haand fra Greverne af Holsteen. 1345 var Kong Waldemar udi Weile. 1350 blev Weile Bye ligesom

^{*)} Var det gamle Raadhuus, som Aar 1780 blev nedbrudt.

Tigesom heele Landet, hiemsøgt af den sorte Pest, 1434 findes Kong Erich af Pommern at have holde Retter-Ting udi Weile. 1513 fik Ove Vincentisøn af Kong Christian den 2den Livs-Brev paa aarlig Bye-Skat udi Wætle. 1515 efter Michelsdag, har Kong Christian 2den været i Weile. 1518 stiftede Borgemeester Niels Jønson i Weile Trefoldigheds Capel der ved Kirken. 1523 giestede Kong Christian den 2den i denne Borgemeesters Huus til Herberg, og var det der, Landsdommer Mogens Munk var til Giest hos Kongen, og paa den bekiendte Raade overgav Raadets og Adelsens Opfigelses Brev *) I bemeldte Aar 1523 opkom i Weile, en farlig Udebrand som fortærede det meeste af Byen. 1530 opkom atter en Ildsvaade i Weile, som foruden fleere Bygninger afbrændte det gamle Raadhuus **) 1535 har Kong Christian den 3de været udi Weile. I denne Konges og Kong Friderich den 2dens Tid var i Weile en Raadmand ved Navn Hans Sprensen, som var begge disse Kongers Støvlemager, og meget berømt for sit Haandværk, og fra den Tid var Weile Støvle kommen i Noeb. 1595 om Foraaret opkom en Udebrand i Møllen, som tillige brændte i Fiskergaden og Søndergaden 37 Vaarde og Høeliger, og det Sønder

Vort-

*) Denne Gaard er siden ombygget og beboes nu af Sadelmager Carstensen, og er Hjørne-Stuen til Kirkegaden Stedet hvor denne Merkværdighed er foregaaet.

**) Dette Raadhuus var i Kirkegaden, der hvor Pests Contoiret nu er.

Port-Huus. Men tungere var Byens Skiebne, da de Keiserlige 1627 indlagde i Welle 600 Mand Fod-Folk, og 2 Compagnier Ryttere med 300 Hestes disse Folk forstaaede sig paa Raadhuset og i Kirken, nedbrøde og brændte, samt odelagte henved 200 Huse og Bygninger i Byen, ved hvilken Leilighed Byens Archiv, som forvaredes i et Stab paa Raadstuen, blev bortrøvet og spoleret. 1644 og 1658 havde Welle nye fiendtlige Besøgelser af de Svenske. Fra 1699 da Kong Friderich den 4de kom til Regieringen og til Høisammes Dødsdag 1730, har Kongen adskillige Gange været her, og passeret iglennem, deels til Norge og deels her i Landet, men hvad Karinger, eller i hvad Anledninger, derom findes intet; den sidste Gang skal have været i Aaret 1724, da Han var afsteget hos en Obriste Dombroek ^{*)}, og der et opholdt sig længere, indtil Han havde forandret Forspænd til ydere Befordring. 1739 blev Welle igien hemsøgt med Ildsvaade, da en god Deel af Byen afbrændte med begge Præsters Residentzer, hollte endnu ere ubygte ^{*)}. Staden vurderedes for 6000 Rdlr. og Kong Christian den 6te gav 3000 Rdlr. til Byens Opbyggelse. 1740 har

- ^{*)} Denne Dombroek skal efter gamle Mands Fortælling har boet i den Gaard, som Hr. Kammeraad Fogh nu bebaer og eier.
- ^{**)} Den eene Residents har staaet paa den Plads Norden Kirken, som endnu efter samme kaldes Residentsen, og nu bortleies til Korn-Køl og Græsning; den anden Residents, skal efter gamle Mands Fortælling have staaet, hvor Hr. Byestiftver Kragballe nu boer og er Eier af.

har Christian den 6te med Kronprinds været i Welle og indtog Logement paa en Nat, hos Borgeren Jørgen Groth *). Denne Konge skal have udkafter Pengene til Almuen, og fortsatte Reisen til Norge. 1744 merkedes Jordstælv i Welle og andensteds i Landet. 1746 om Vinteren saaes et Tegns om Afstønen fra Maanen ligesom et stort Riis med mange Tvege, hvilket varede heele Vinteren. 1747 og 1748 var Weile, ligesom heele Jylland, plaget af Qvagsygdom, hvoraf alt Horn-Qvæg, paa nogle saa nær, døde. 1748 var Kong Friderich den 5te her, men allene passerede igiennem, tog til Aggersbøl og der spliste, samt forblev der om Natten, fortsatte om Morgenen Reisen til Norge. 1770 var Weile Bve atter hjemsgæ med Qvagsygen, hvoraf over 300 Qvaghøvder døde. 1786 (Søndagen den 23de April om Estermiddagen Klokker 1 og 2 opkom Ildbrand i en Lade, som var tækket med Straae-Tag i Nørre Gade **), af en Mogle-Bøsse, som en Dreng derved affyrede, og da Vinden samme Tid var Nord og Nord-Ost, og blæste temmelig stærk, greb Ilden hastig og saavidt, at den strax antændte nogle Gaarde, som stødte til Garnisonens Hæ- og Havre-Magazin, samt Monderings Kammeret ***), paa hvilket sidste Sted stod endel Krudt, som

da

*) Boede der, hvor Anders Nielsen Wager nu boer og eier.

***) Var i den Gaards Lade eller Udhuus, som Hans Soele nu eier og beboer.

****) Var i den Gaard, som Rishmand Langballe nu eier og beboer.

da sprang op, og adspredte det brændende Huns over heele Gaden, saaledes at inden 3 Timer vare alle Bygninger, paa tvende Huse nær, i heele Nørre Gade fra Nørre Broe og op til Vidt Broen opbrændte og nedfaldne, hvorved 50 og fleere Familier, bleve deels Huusvilde, deels mistede ganske, og deels en stor Deel af hvad de eiede. En Jomfrue Claudi, som var vanvittig omkom og fandtes ganske opbrændt under en af de nedfaldne og afbrændte Gaarde *); tvende Rytterheste, og en af Byens Tvre blev og indbrændt **). Den heele Bys truedes med Ødelæggelse af denne Ild; thi Vinden blæste stærk ind ad Byen til, men ved Guds Forsyn dreiede Vinden sig i Sønden og fra Byen; saa vare og Byens brave, og ligesaa villige som virksomme Brand-Folk, samt andre gode Folk fra Eggen, ilde tilstede med Hielp, Arbejde og Brand-Redskaber, hvorved Ilden standsedes, at den ei greeb videre om sig, end samme Gade. Ilden blev ikke slukket overalt før end den 7de Dag, thi foruden Korn og Høe, som var paa Magazinet, og endel Beboeres Løfter, var i Riobmand Linnemanns Pakhuse og Kieldere, Hør, Hamp, Vine, Tran, Olie, og saadanne brandbare Artikler, der vedligeholdt Ilden; mange Familier bleve herved sacete ud af Stand til selv at skaffe sig sine Huse og Gaarde opbygte, deels af Gattigdom, deels og fordi ei heller saa mange Bygnings Materialier vare her i Forraad eller ved Haanden. I den

ne

*) Var i den Gaard, som nu eies og beboes af Hrn Mads Bierings Arvløger.

***) I den Gaard, som eies og beboes af Jens Skipper.

ne bedrøvelige Forfatning fandt dog de Brandlidte gode og gavmilde Menneste. Venner, der alle vegne fra rakte dem Hjælp, nogle med Penge-Gaver, andre med Vicualier, og nogle med Ulden og Linnet til dem, som havde mistet alt. For Bygnings-Materialterne til Bygningernes hastigste Opførelse, sørgede den her da værende brave og virksomme Bøefoged, nu Borgemeester Carpe i Horsens, som omhyggelig viiste sig aarvaagen og utrettelig for Byens Vel: saa at alle Bygninger paa nogle saa nær inden Aarets Udgang vare i behoelig Stand. Uagtet de forrige Bygninger ikkun ganske maadelig vare affurerede, saa ere disse dog nu derved, tilligemed Velgjørendes Gavmildhed, kiendteligen forbedrede og reetere anlagte og opbygte end forhen.

Hans Kongelige Majestæt gav de Brandlidte frie for Extra-Stats og Consumtions-Betjælfelse paa et Aar.

1787 passerede Hans Kongelige Høihed, Kronprinds Friderich, Weile til Horsens, Aarhus og Aalborg, hvor Høisigsamme mønstrede de Jydske Regimenter, opholdt sig her en Time hos Støtsgiver Binge, men tog over de vestre Veie tilbage til Colding. 1788 ved Michaeli Tidet passerede atter Hans Kongelige Høihed, Kronprindsen, med Hans Durchlanckrig-hed Prindsen af Hessen: Cassel og Son, tilligemed flere Generaler og Officierer, Weile til Feldttoget i Sverrig^{*)}, indtog Forfriskning hos Bøefoged Carpe, og opholdt sig der noget over en Time. Denne Bye, ligesom

^{*)} Reiste til Norge, og med de Norske Tropper, marscherede ind i Sverrig.

som de øvrige Rigsstæder i Jylland, ventede den Lykke, at modtage disse høje Personer i December Maaned med paa Tilbagereisen, og i den 12 Anledning, havde foranstaltet at modtage Høisammen med den Høitidelighed Byen den Tid kunde tilveiebringe, til hvilkens Ende et der værende meget smukt udmonddoret ridende Korps frivillig oprettedes. Den Byen, saavel som Provindsen, nød ikke denne Lykke, da Tilbagereisen fra Norge til Kiøbenhavn skede til Søen.

1790 den 14de September var i Anledning af vor naadigste Kronprinds og Kronprindsesse Marias Indtog i Kiøbenhavn, i Weile, ligesom overalt i Rigsgerne adskillige Høitideligheder, hvorom kan læses Malings Beskrivelse for Efterlægten, om Weile Pag. 96.

1792 den 10de December om Aftenen Klokken 7 reiste sig en stærk Storm som Orkaner og som et Jordstølv, der vedvarede til om Natten Klokken 10, hvorefter mange Huse led stor Skade og mistede mange Tagflene og Vinduer.

I Tønen omblaste endeel Huse, og endeel Høvder bleve thjelslagne og græstede under et Færhuus i Høyen Præstegaard ved Weile. I adskillige Skove, særdeles Telling Skov, bleve store og mange Trær omkastede med Rodderne. 1793 den 27de Febr. om Fommiddagen Kl. 11 reiste sig atter en stærk Storm som Orkaner og en Aft af Jordenstølv, hvorved mange Waarde og Huse ligeledes mistede Tagstenene, en Lade faldt atter ned i Høyen Præstegaard formedelst samme Storm-Vej og endeel Trær i Skovene omblaste med Rodderne.

Samme Aar den 29de Marts reiste Hans Kongelige Højhed Arveprinds Friderich og Wentzlingens her

igjennem til Aarhus. Det ridende Korps modtog disse høje Reisende ved Winding og escorterede Høisamme her igjennem til Bredahl. Kun smærent en halv Time opholde disse høje Herstaber sig i Giæstgæver Binges Værelser den Gang, men ved Tilbagereisen fra Aarhus hertil den 1ste Junii, ankom høibemelte kongelige Herstaber om Aftenen, og forblev Natten over i bemeldte Binaes Huus. Korpsen modtog Høisamme igjen ved Bredahl og escorterede baade til Byen, som og derfra om Morgenen til Høien. Ved denne Leilighed paraderede Borgerstæbet under Gevær, og afgav den behøvende Høneur-Vagt.

II. Om Byens Privilegier.

I den keiserlige Krig, som før er meldt, bleve alle Byens Privilegier og gamle Breve ødelagte og forkomne, dog ere nogle deraf siden efter blevne fornøvede og stadfæstede 1635 af Kong Christian den 4de. Hvorudi Byens ældste Friheder har bestaaet, og af hvem givne, ved man nu ikke, men de som vides ere følgende: 1. Den Slesvigske Kong Waldemars Privilegier, bestaaende i adskillige Artikler, og tillige stadfæstende fremfarne Kongers Privilegier: 1327. 2. Kong Waldemar IV. Stadfæstelse paa sin Fader og Forsædres Privilegier, hvor i bevilges: at Borgerne ikke maa stævnes andensteds end for deres eget Dirl. 1335. 3. Kong Christoffers Bestemmelses-Brev og Stadfæstelse paa Byens Privilegier 1442. 4. Kong Christian 1stes Stadfæstelse paa Byens Privilegier 1450. 5. Kong Christian 1ste tildommer Tørrild, Herreds Wand at holde

holde Stock-Broe vedlige *) og forbyder, at ingen uden Borgerne maa fiskflaae med tydske Mand i Vedle, og ingen paa Landet uden for Byen handle med de Tydske 1466. 6. Kong Hans stadfæster sin Faders Kong Christierns og fremfarns Kongers Privilegier, og tillige forunder Byen Kroners Lord Løget Mark, med Skov og ald Tillæggelse, som ligger uden for Vedle **), hvoraf de aarlig skulle give en Tønde Smør til Prior og Brødre i Cortes Brødre-Kloster udi Vedle 1484. 7. Kong Hans sælger og skæder til Beyele Dye Komsgaard ***) liggende uden for Byen, som hrefter skulle ligge under og i Vedle Dye: Fred og Dye-Kat, og skulle de deraf aarlig give 14 Mark Penge 1504. 8.) Kong Christian den 3die under og giver Borgernes i Vedle de 2 Humle-Gaarde og Kaal-Gaarde ****) som ligge Vesten ved Klosteret inden deres Dyes Fred, med den Teglggaard *****) liggende Sønden Vedle, som hørte til Cortes Brødre-Kloster, at nyde bruge og beholde for en frie Byens Eiendom 1535. 9.) Kong Christian den 3die benaader de afbrændte Borgere med Frihed for Skat, Kyrrerhold, Lands-Knegte, og anden Besværing i 3 Aar 1546. 10. Kong Christian den 3dies Stadfættelse paa forbedrede Kong Hanses

D 2

Privilegier

*) Maa være den Broe som nu kaldes Giedde Broe.

***) Er den Mark og Skov som ligger Sønden Byen.

****) Er den Mark som ligger Norden Byen.

*****) Maa være de Urtehauger, som nu tilhøre Skolehuset og Baager Sielm samt Søren Oetesen.

*****) Maa være Om Kullerne, efter gamle Mands Fortælling vitjes et Sted der hvor Tegloven har staaet, som endnu tydelig sees.

Privilegier af 1484, daterede Aar 1453. 11. Kong Friderich den 2dens Benaadning for Indvaanerne i Vedle, Colding og Uffens: at Præster og Bønder udenbys, som der arve, kjøbe eller pandsætte Gaarde, Grunde, Humble-Hauger, Agger og Eng skal betale Tynge og Skatter deraf ligemed andre Borgere 1570. 12. Kong Friderich den 2dens Bevilling paa Lødegaarden, som ligger oven og sønden for Vedle^{*)}, og giver aarlig en Lønde Smør, dog om Kronen vilde have samme Lødegaard igien. Skulle Byen nyde derfor 1000 gode usorfalskede Daler, som de derfor til Indfæktning havde givet 1572. 13. Kong Christian 4des Confirmation paa Kronens Jord, Skov og Mark, som Glendorn at blive ved Vedle Bye, og at ingen af de omliggende maa tilforhandle sig samme, men alleene skal forblive til dennem som erte Borgere og Boesiddende i Vedle, hvorfor de Udenbys skal nyde betalt, hvad de derfor have givet, og igien komme til Kronen og Byen 1588^{**)}. 14. Kong Christian den 4des Confirmation paa foremælte Kong Hanses Skøde af 1504, dateret 1590. 15. Kong Christian den 4des

*) Denne Lødegaard, Petersholm, som ved Kongelig Auction i Aaret 1765 blev solgt til Peter Terkildsen, som da opbøgte samme, under dette Navn, der erte nu af Johan Peter Søns, men om Byen har faaet de 1000 gode usorfalskede Daler derfor tilbage, derfor finder jeg intet.

**) Adskillige Eiendomme af Romis Marken erte dog ved Privilegier i Følge et Konoc. Rescript af 1ste April 1768, solgte til Udenbys, saasom til Thyrstebch og Harboebuus, fra Byen, af hvad Aarsag og til hvem betalt, vides ikke.

4des Stabfæstelse paa Byens Privilegier 1598²
16. Kong Christian den 4de Confirmation paa Røp-
mandenes Straae i Vedle, bestaaende af 32 Artikler
1605. 17. Kong Christian den 4de bevilger
Vedle, at bygge i deres Skov til Byens Behov og
Nødværft, dog at samme af de fornemmeste Borgere
aarlig udviises, at Intet skeer til Upligt og Skoven
ikke forhugges 1606³). 18. Kong Christian den
4des Confirmation paa de tvende forhen meldte Kong
Christian den 1stes Venaadinger af 1450, og 1466.
19. Kong Christian den 4des Confirmation og For-
nuelse af 27de Martii 1635 paa Byens gamle Privi-
legier, givne af Kong Valdemar den 4de 1327 an-
den Dag efter vor Frue-Dag Assumptionis, som i den
keiserlige Tiede vare spolerede og forkomne. Siden
ere Byens Privilegier confermerede af alle efterfølgen-
de Konger. Efter Tidernes og Omstændighedernes
Forandringer, ere ved Leiligheder et og andet foresat
den disse Privilegier og deres Indhold vedkommende,
saasom: Gre-Poet om Logit Mark og Skov, ba ee
samme, som var Kronens Jord, efter Kong Hanses
allernaadigste Privilegium af 1484, overlade Ind-
byggerne i Weile (saa længe vor Taaude tilfiger)
imod deraf at erlegge til Corte-Brødre-Kloster i Tde
Smør, men derefter og til 1765 er betalt aarlig Landgilde
til Regiments-Skriver-Scuen ⁴) i Colding 18 Rdlr. 48
Skl. foruden alle kongelige Contributioner, ligesom

A 3

af *

²) Om disse Skove anføres herfter meere.

³) Bar sørend de Kongol. Godser bleve solgte.

af ufri Jord, uden at der vides naar saadan Forandring er begyndt; man formoder at den sidste Afgift er befalet, efter at Munkene havde forladt Klosteret (som siden skal blive meldet) men intet Document derom har man kundet finde, førend af Aaret 1765 da det kongelige Gods blev solgt, hvor og da Løgit Mark, som staaer for Hartkorn 7 Edr. 2 Sk. 2 Alb., blev afhændet ved Auctionen til den ene af Commisfarterne, Cancellieraad Saxelsen for 330 Rdlr. a Tonde Hartkorn. Min Sal. Fader, da værende Byfoged Gaarmann, og de 12 deputerede Borgere indgik derpaa med allerunderdanigst Ansøgning, hvortil de bevilste, at denne By havde haft denne Mark i nogle hundrede Aar, og deraf svaret til Regiment-Overkøben i Tolding de 18 Rdlr. 48 Sk., skint de ikke kunde give nogen Oplysning om, hvorefter og naar saadan Forandring af Afgift var bleven befalet, og at Byen et uden dens Ruin kunde miste samme, siden den bruges til Fædrift, og ikke havde anden Brøsgang end denne, og som fattig og uformue ei kunde lide og betale samme, bad derfor allerunderdanigst, Hans Majestæt allernaadigst ville forunde og bevilge Bølle Bye denne Mark imod at betale den deraf hidtil gaaende Afgift til Hans Majestæts Casse. Under 14de October 1766 blev dette allernaadigst bevilget, samt confirmeret ved kongelig Bevilling saaledes: At Bølle Kirkested maa fremdeles beholde Løgit Mark, dog at deraf isteden for forrige Landgilde svares 50 Rdlr. aarlig, og de af Hartkorn gaaende Skatter. Bølle Bye har haft 2de store Tvistigheder

der.

der om denne Markes Skiel, imellem den og Svins-
holts Beboere: først den 21de Aug. 1607, hvorfor
blev nedsat en Commission, men dette gamle Docu-
ment eller Commission's-Acten er saa utydelig, at man
ei kan læse dets Udfald uden allene Begyndelsen, som
beviser, at Weile Bye til den Tid har havt samme
Mark i Brug ubi 130 Aar. I Aaret 1744 opkom
den anden Tvistighed, og en Commission blev atter
ansat, hvorom i Archivet findes den kongelige Orde
af 9de October 1744 til Jægermester Bachmann og
Justitsraad Solsack, hvorefter de som Commissaries
bleve befalede, at foretage og vaadømme denne Sag;
Denne Commission's-Act begyndes den 9de April
1745 i Postmester Staals Huus her i Byen, og Dom-
deri affaag af Justitsraad Solsack og Forvalter Thor-
son den 29de April 1747, hvorefter Markeskiet er
affat saaledes, som den nu for nærværende Tid er ind-
begnet: I denne Commission's-Act haver da værende
Regiments-Skriver Hansen, som Forsvar for Svins-
holt Beboere (den Tid vare de kun trende) vaaregnet,
at de med Commission's-Documenten vare fornøiede; og
ville ikke videre appellere: som Forsvar for Weile Bye
mådde da værende Byefoged Christian Grundahl,
som derved har havt megen Noie og Arbeide, og ud-
ført samme, Byen til stor Fordeel.

Ved Roms Marken som i 7de Post er meldt,
ligger Weile Byes bedste Skov, kaldes nu Nørre-
Skov, hvorved anmærkes følgende: 1606 den 29de
Martii, da Weile Meenighed fik Kong Christian den
4des Bevilling, som under 17de Post findes anført,

at maatte selv hugge i deres Skove til Nødtørft; og at Skoven ikke skulde hugges til Upligt, skulde af de fornemste Borgere dennem aarlig udvieses til Nødtørft, fandt Weile Lods-Eiere af Roms Marken for godt, eacnmægtig at tildeele denne til Fælleds giøne Nødtørst-Skov i Skovs-Parter, ligesom de havde Eiendomme eller Lodder Jorder til; hvorved de i en Tid af 10 a 12 Aar forlyfede sig med, at hugge og sælge, ligesom det var deres øvrige indkøbte Eiendomme; solgte og købte deres Eiendomme med Skovs-Parter, og med uafhængig Rettighed bortskjædede samme; herover indgik 1718 de øvrige Svenske Borgere og Indvaanere med Klage til Rentes-Kammeret, over hines dristige Foretagende, og den Fornærmelse dem var i den Tid skeet, ved ei at have bekommet Adviisning, som de forhen fra Mandsminde havde havt efter de kongelige Privilegier. Eriframmanden sendte da værende Byfoged Mathias Hansen Ordre at tilkiendegive de Klagende, at de skulde fremkomme med Beviisligheder, om den formeente Ret til Adviisning af denne Skov, og Lods-Eierne at bevise hvad Ret de havde til at udskifte sig samme. Byfogden Mathias Hansen, fremkaldte da baade Klagerne og Lods-Eierne paa Raadsstuen, at fremkomme med de befalede Beviisligheder, hvorpaa de Klagende beviste med mange af deres ældste Medborgeres Aretser, at i Mandsminde havde alle Indvaanerne, de fattige med de Rige i Weile, faaet Adviisning til Gierdsel, Ildbrand og Huus-Bygninger, hvortil Lods-Eiernes Svar var, at denne Deeling paa Skov

ven Frede efter Hans kongelige Mostæters Lov, som nærmere 8te Dage derefter skulle blive demonstreret. Derefter førte Lods-Eierne et Tingsvidne den 27de Dec- rober næstefter, hvor der ikke blev ført og fremmet andet, end partiske Bidner, saasom nogle af Lods-Eierne selv; nogle Skjæder fremlagt fra Eiere til Eiere af denne Marks Eiendomme, at derved som foranmeldt skulle tilhøre Skovskifter af denne Skov. Det artigste er, at i dette Tingsvidne har Mathias Hansen som Dommer tilspurgt 2de af Bidnerne, som havde vundet Lods-eierne til Fordeel, hvor mange Eiendomme disse selv eiede i Marken? hvorpaa de har svaret, en af dem eiede 2 og leiede 1, og den anden, 1 til Eie og 1 til Pant. Formodentlig har Dommeren, som selv havde 3 Eiendomme der, vilde have flere oplyst med sig, for ikke at komme ene i Uleilighed for saadan selvtagne Ret: Dette underlige Tingsvidne blev da sluttet og bekrævet meddeelt, ventelig og indsendt, men derover findes ikke at være falden nogen Resolution. En kongelig Resolution findes af Kong Friderich den 4de udgivet 14de Mai 1728, hvor i sees at en Cancellie Raad Kiernulf og Niels Linde til Thyrsbech har været befalede at undersøge Skovens Tilstand, da den efter Angivelse skulle være ganske forhugget af Lods-eierne, og af hvem saadant da var forover, og at om der ved Stranden og i Veile Bye befandtes noget Favn-Træ, de da skulle lade inthibere, at suter deraf indtil videre fra Eredet maa forflyttes. Disse Befalede har da allerunderdanigst refereret: 1. At Højholt som tilligemed Dreballer Kro-

ge *) og Koblen under Romsqaards Skove vare besegrede, ere befundne ulovlig sidste Vinier at være afhugget, paa nogle saa tørre Ege og Døge til Kirkens eller Hospitalets Skovmaal er udsat. 2. At paa disse Steder skal have været stærk Skov af Ege og Døge, men da ganske afhuggen, saa at fast ingen Træer, videre end de forommeldte saa, ere overblevne i deres Skovskifter, og at Skoven Sonden Dven**) ligeledes var ødelagt: at Lodseterne have tilstaaet, at de hver paa deres Skovskifter selv havde hugget gamle og unge Træer, som de formenter efter deres Skidder at være berettiget til. En Deel Favnetræ blev og foreskrevet, og deriblandt 24 Favne, hugne af unge Rild-Døger, som befandtes ved Tegloven paa den Søndre Side, som tilhørte Consumtionsforpagter Jørgensen, Postmester Wolff og Borgeren Stephan Hansen, hvilket Træ, Tealbrænderen tilstod, at være kommen fra Kongens Skove, og kiøbt af Bønderne. Efter saadan befundne Omstændigheder og Hørbemeldte allernaadigste Reskript blev befalet: 1. At Lodsseterne samtlig skulle bøde og betale 500 Rdlr., hvilket af Stiftamtmanden skulle liges paa dem, som havde misbrugt Skoven, og efter deres Formue. 2. Skulle alle de saa kaldede Lodsetere indlevere deres Havernde Skidder og Adkomster paa deres Skovskifter til Cassation, og for deres Livs Tid have forbrude al Aar til nogen Deel, eller Udviisning af Weile Skove, enen

*) Er nu under Navn af Tradenlund, med et Stykke indhegnet Agerland, bortsolat, til en af Dvens Borgere, og altsaa fra Dven i Almindelighed.

**) Var Løget Marks Skov.

enten Norden eller Sonden Dyen. 3. Skulde Lods-
Herne enhver efter sine Aagre og Eiendoms- Distance
paa egen Bekostning med Græster indelukke og vedli-
geholde i 6 a 8 Aar til Skovens Opelkning, for saa-
vidt Skoven strækker sig, saaledes som Skovforordnin-
gens 2den Artikel. foreskriver. 4. Skal saavel det Ee-
getømmer, som ubi Borgerkabets Huuse og Gaarde og
Favnebrænde sammesteds og det som ved Stranden er
befunden, være confisqueret, og ved Auction (dog
ikkun til Indenboesboende) bortsalges. 5. Dog det
Egetømmer der er befunden hos Sognepræsten Magi-
ster Sjøyer, maa anvendes til hans Residens, som
Dyen eller Kirken ellers skulle vedligeholde, ligesom
og det Tømmer der blev befunden hos Hospitals- For-
stander Stalknegt, hvilket han efter Beretning hav-
de sigt til Hospitalets Nytte, og ei var hugget paa
dens formeente Skovs-Parter, forbleven. 6. Den
nye indreede Teglovn, Sonden for Dyen, skal al-
deles være affattet, siden det er befunden, at den er
Skoven til Skade, og de 24 Favne Brænde ligeledes
være confisquerede, og med det andet paa lige Vil-
kaar sælges *) 7. De Penge, som derfor indkomme skulle
tilligemed de 500 Rdlr. udsættes paa Renter, hvilke
Renter skulle anvendes til at lønne en troe og dygtig
Skov- Foged, som ved Skoven skal have fri Huus-
Værelser, hvoreil af det confisquerede Egetømmer kun-
de udtages saa meget, som dertil behøvedes, hvilket

Erste

*) Ved et Kongelig Rescript af 19de October 1731,
er Teglovnen paa visse Vilkaar igjen tilladt, og li-
geledes at Dyen maa forundes Grænsning i Skoven.

Stiftamtmanden skulle overlægge med da værende Jægermester Bachmann, at en ærlig og troe Skov-Foged kunde antages og bestikkes, der med Skovens Opvæltning kunde have Inspection m. m. og skulle Byens Borgerne være forbundne i rette Tider efter Stiftamtmandens og Ober-Jægermesterens Tilsigende, under denne Skov-Vælients Opsyn, aarlig at plante og at sætte Nyper, paa de Greder, som blive udviltte, og ellers i rette Tid opsnitte hvis som opvoxer,*) da siden naar 6 a 8 Aar ere forbi, i hvilken Tid Skoven skulde nyde Fred, kunde udvilttes de i Byens Trængende Indbyggere, noget Ildbrands-Hjelp, isald Skoven kunde taale det, hvortil skulle ske i Stiftamtmandens, Oberforsterens og Byens Værligheds Overværelse, og derover holdes rigtig Koulle, og saasom Børfogeden som Magistrat (Matthias Hansen) ikke havde exequeret sin Embedspligt, til at handhave den, Byens allernaadigst forundte Herlighed og Privilegiernes Forbud, samt andre til ham derom ergangne Befalinger, burde han for saadan hans Overhørlighed med al Ret være General-Fiscalens Tiltale til hans Embeds Forskyldelse underkaster, men af særdeles kongelig Naade og Mildhed, er han denne Gang agernaadigst befriet, imod at han, ligesaavel som de andre saa kaldte Lods-Eiere, indleverer hans Udkomster, til de trende Skov-Parter, som han sig havde vedkiendt til Cassation, og ellers af Stiftamtmanden at modtage en alvorlig Trettesættelse for hans førte slette Conduite i hans Embede. Ved et kongelig Rescript af 20de September

*) Dette var endnu Res.

tember samme Aar, ere de 500Rdlr. Bøder formildede til 300Rdlr., hvoraf de 200Rdlr. blev stienket til Byens Fattige, og de øvrige 100Rdlr., efter at de for Kirken, Hospitalet, Skolen, Byen, og Sover Sogns Fattige, som i dette Tilfælde uskyldige Pacter udsatte 41 Rdlr. ere decurterede, skulle tillægges Bvesfoged Lund i Ribe, Birkedommer Ebbesen, Skovrider Brandt, Skovfogederne og de 4re Mænd for deres Møte, Reiser, Lids og Pengespilde med Auktionen over Savn- Træet og Tommerer, m. v. Paa den Maa- de blev Skoven separeret fra Marken, og som en E- endom, til det Almindeltes Nytte for sig selv indheg- net og opelstet, samt bestilket en Skovfoged, hvilken nyder Renten af 550Rdlr. som indkom af det den Gang solgte Havne-Brænde og Ege-Tømmer. Skov- fogeden blev og udvilst den endnu havende Toft, og givet Instrur af Christenmand Gabel og Ober-Jæ- germester Bachmann. I Aaret 1746 indgik Welle Borgere med allerunderdanigst Ansøgning til Kongen om at maatte nyde Udskøning af Skoven, men sam- me blev afslaaet ved Rensekammerets Resolution af 18de Martii 1747. (nemlig at Skoven endnu ikke kunde taale det) dog af en forefunden Skrivelse af 12te Martii 1748 til Bvesfoged Grundahl fra Ober- Jægermester Bachmann har Indvaanerne faaet Gierd- sel udvilst, hvilket er vel stæet, fordi Opelsningen var for ryt, og skulle udsnittes, dert melder Bachmann tillige, at han til sin Sikkerhed havde et kongelig Donations-Brev, som utrykkelig siger, at Welle Skov er henlagt til Welle Byes almindelige fattige Indb.

Judvaanere m. m., og af de forfundne Udviisningst
 Lister sees og, at disse have faaet Udviisning til
 debrand af denne Skov i Aarene 1765, 1768, og
 1769, og at samme er skeet ved Ober-Jagermesterens
 udsendte Kuldmægtige og Skovfogder.^{*)} Under 6te Oc
 tober 1770, tilmeldede det Høikongelige Rentekammer
 da værende Stiftamtmand Lewenzau, at for endes
 Aar siden Kulle i Anledning en udi Høieste-Ret affagt
 Kiendelse, hvorved Weile er bleven fradømt frie Dis
 position over en til samme Bye liggende Skov, været
 foranstaltet, at Byen udi bemeldte Skov Kulle ladt
 sig udtise, saavel behøvende Brandevæed som Værd
 sel. Men som Omstændighederne fra den Tid af havde
 forandret sig ^{*)}, var Rentekammeret villig, allerun
 derdanigst at forestille Hans Majestæt, at overladt
 Byen igien den forhen havde Naadighed, naar for
 denne Herlighed blev erlagt en Kiendelse til den Kon
 gelige Casse, og at Stiftamtmanden da vilde sonder
 vedkommende til at erklære sig, hvad de i saa Mnads
 engang for alle vilde betale. Samme blev sendt da væren
 de Byefoged Gaarmann for at indhente Borgerka
 bers Erklæring, og tillige at afgive hans Betænkning
 derover. Bemeldte Byefoged Gaarmann i sin afgiv
 ne Erklæring bevillste med de gamle Privilegier, at
 Byen

*) Nu i nogle Aar, have alleene de af Byens Ind
 vaanere faaet Udviisning, som ere Gaarde og Hus
 i Byen, og nogle af Byens Embedsmand, endog af dem,
 som ingen Gaarde eller Huse ele i Byen, derimod de
 af Boraerne, som ingen Grund ele i Byen, Inter.

**) Væntelig, Ober-Jagermesterens og de øvrige Skov
 Deputeredes Afgang.

Byen var Skoven givet og tilhørende, at der inaensfa-
de var affagt Høiesterets Kiendelse. hvorefter Byen er
fradomt frie Disposition; men allene de forhen bekiend-
te kongelige Resolutioner, som et fraktende Byer i
Almindelighed, men allene Løbseljerne i Cardeleshed,
som de der selvraadig havde udskifter sig Skoven i For-
hold til deres Jortlodder i Marken og derved ødelagt
samme Skov; samt at derved foranstattedes dens Op-
elskning, Indgræsning fra Marken, som Agerlandet
eller Marken uvedkommende, og til Opsyn med samme,
ansat en Skovfoged, alt under Ober-Inspection af
Ober-Jægermesteren m. m. Han oplyste og, at Ind-
vaaerne i Aaret 1765, 1768 og 1769 blev tillagt Ud-
visning, eftersom enhver erlagde til Byens Tyngder,
og efter saadan lagt Eigning af Byefogden og de depu-
terede Borgere, Udvisning skeer ved de af Ober-Jæ-
germesteren udsendte Skovbetientere: saa og, at den
Udgift som Indvaaerne derved til slige Betienters
havde; denne Udvisning af disse just derfor ikke skee
efter de ansatte Planinger. Han foreskillede tillige,
at da Ober-Jægermesteren ved Døden var afgaaet, saa
var en Ober-Inspection fornøden, som best ville skee
ved Existamtmanden, og i øvrigt Skovens Opsigt
overdrages Byefogden, de deputerede Borgere og Kiem-
neren. Hvoraa det høitkongelige Rentekammer un-
der 31te Decbr. 1770 har resolveret: " At da en In-
spection med Skoven og Udvisningen deraf, samt til
at assistere Skovfoeden, og med hans Opsigt og For-
hold at have Indseende, ville være nødvendig, saa syn-
des samme beqvemst at kunne overdrages Byefog-
den

Dem med Klemneren og de Deputerede Borgere i Betale, under Stiftamtmandens og Efterkommeres Ober-Inspektion, saaledes, at de havde vedbørlig Opsigt med Skovfogeden og tilsaae, at Skoven ikke til Upligt forhuggedes eller ødelægges, samt at de hver Gang, førend nogen Udvisning skeer, saadant til Stiftamtmanden indberette, og derhos til ham indsende en Optegning over den Udvisning enhver Indvaaner formeentes at burde have, samt derom indbente hans Samtykke, hvorefter Udvisningen kunde ske. Saaledes blev det omsider reent afgjort, at Welle Bøe, eier denne Skov med Hørligheden og videre der hørende.

III. Om Byens Gader og Torv, samt Raadhuus.

Byen er inddeelt i 4 Gaderinger, og indeholder disse Gader, Nørre-Gade, Tønneses-Gade, Klee-borg-Gade, som alle afbrændte 1786 og ere nu meget smukke og ordentligere opbygte end tilforn med 1 a 2 Etager Bygninger deriblandt en del af Grundmur, Østnne-Gade, Torve-Gade, Kirke-Gade, Vester-Gade, Loudbys-Gade, Torvet, Sønder-Gade, Bisker-Gade, Mølle-Gade og Fald-Gade.

Byens Torv har forud været Sortebrødre Klosters Kirkegaard, som endnu kendes, naar der graves, af opfostede Dødnings-Bøen. Lige for Torvet et 1780 opført et nyt Raadhuus af 2 Etager, den
oversto

Øverste Etage er indrettet til Tinghus med 2de borgerlige Arrest-Kamre, og en Sahl til Byens andre Forretninger, hvorved et rummeligt Kammer til Byens Archiv; paa Loftet i et lidet anbeagt Taarn er Byens Seiersværk, samt den saa kaldet Storm-Klokke, hvor paa læses: *Ihesus Maria, exito vivos, voco mortuos*, og derunder endeel støbte Figurer, som forestille Christ Levnets Historie; saa og en mindre Klokke, hvormed ringes m Formiddagen Kl. 10 og ellers ved andre Leiligheder, saasom ved Liigsbegiengelser og Ildsvaade. I den nederste Etage er indrettet et stort Værelse med Porte i den søndre Ende af Raadhuset, til Byens 2de Sprøiter og Brand-Redskaber; et Værelse til Vage eller Corps de Garde; 2de Værelser til Vægterne og Arrest-Forvareren, og 3de Arrest-Kamre. Samme blev opbyggt i daværende Byefoged Cancelleraad Gleisshers Embedstid, som med de deputerede Borgere ansøgte og erholdt Bevilling at tage 2 Skilling Staa-de-Penge af hver Favn Brænde, som blev udfibet fra Weile Byes Grund, til sammes Opbyggelse og Vedt-geholdelse, hvilken giver Byen Ziir, da den er opført efter næste Maade.

Paa Torvet er 1787 sat 2de Poster eller Pompeer istedet for den forhen værende Brønd, som var uheldige Tilfælde undertasket, siden samme Rod lige for Enden af Torvet ud til Sønder-Gade, Kirke-Gade og Torve-Gaden; thi Aaret 1761 kom af afgangne Borgemeester Linnemanns Heste tvende løbte sammenkoblede for en Vogn, hvoraf den ene sprang i Brønden,

blev dog uskadt igjen opstillet, uagtet at Brønden til visse var 14 a 16 Alen dyb.

IV. Om andre Pladser i Byen.

Foruden andre Pladser i og omkring Byen, hvoraf de forhen benævnte 2de nemlig Rosborg og Borgvold efter deres Situation formodes at have været befæstede som Citadeller eller Forskandsninger for Indseilingen til Byen, ere følgende. 1. Det Sted hvor Sortebrødre-Kloster og tilsidst Byens gamle Raadstue har været, fra hvilken og Torvet, berettes i gamle Dage at have været en muret Lon-Gang under Jorden, som man adskillige Gange ved Gravning til Brønde og Bygningaer i derved grændsende Gaarder har truffet paa. 2. Solmen er et Svykke høit Pløiesland, Østen for Byen ved Fiorden, hvori kan faaes 11 a 12 Tdr. Rug, hvis Aare høre til visse Eiendomme paa forhen ommeldte Rombs Mark; samme er omringet af Heste-Haugen, noale Enge saaledes kaldet. 3. Jomfrue-Gangen eller Dæmningen kaldet, gaaer langs uden om Mølle-Kaen, og er en behagelig Spadsere-Gang om Sommeren. 4. Bleg-Haverne, en Plads inddeelt til 2de Bleg-Haver, Vesten for Byen hos den saa kaldte Bleg-Kaen, hvor der bleges Linnet for Byen og andre, den ene deraf, som ligger nærmest Veien, henhører til Byefoged-Embedet. 5. En stor Eng, kaldet Skiden-Eng, ligger Syd-Øst for Byen, grændser fra Landeveien til Binding, til den store Kaen, er ligeledes henlagt til Byefoged-Embedet, hvoraf

hvoraf Byefogeden dog aarlig maa svare til Byens-Kasse 4 Rdlr. 6. Et lidet Stykke Jord i den saa kaldte Damhauge Vesten for, og et Dito ved forben ommeldte Borgevold, Østen for Byen, ikke af stor Betydning, og henlagt til Byefogeds-Embedet. 7. En Eiendom af Byens Rombs Mark, er henlagt til Byeskriver-Embedet, hvoraf Byeskriveren dog maa svare til Byens Kasse aarlig 3 Rdlr. 2 Mk. 8. En liden Toft, grændsende til Malle-Naen ved Stok-Broen og Veien til Grundet, er og henlagt til Byeskrivers Embedet, dog er i denne Toft et lidet Stykke Jord, som dertil er bleven indkøbt, hvilket gøtgøres af en Efterkommer til Formanden i Embedet.

V. Om Porte og Broer.

Byen haver følgende 3de Porte, Sønder-Nørre og Vester-Porte. Af Broerne navnes Sønder-Broen over Naen, som er den største og længste; Midt-Broen over den liden Næ, som løber igennem Byen Nørre-Broen uden for Hospitalet ved Nørre-Port, Stedde-Broen*) og Stok-Broen, begge Nordvest uden for Byen.

VI. Om Bygningerne.

Byens private Bygninger ere i alt 169 Gaarde og Huuse, der bestaae for det meeste af Bindingsværk,

E 2

dog

*) Er den Broe, som forhen meldt, kaldes i det kongelige Privilegio Stockbroen, som de Lovgivende Hæderesmand befales at holde vedlig.

dog deriblandt endeel grundmurede, med een og to Erager, og endeel med Qvisster. Paa de ældste Bygninger, med Gavle ud til Gaden, findes paa et par Huuse det Aars-Tal 1581. Efter sidste Brand-Taxation, som skeedte i Aaret 1791, er Bvefle Byes private og publike Bygninger taxerede i alt for 147020 Rdlr., og efter den forved i Aaret 1780 passerede, var de kun taxerede til 73560 Rdlr., altsaa sees heraf, at Byen har forbedret sig anseelig i Bygninger.

VII. Om Byens Brand-Anstalter.

Byen har en gandske nye Kor Sprøite med en Suger at lægge i een af Aerne, som hæver Vandet i Sprøiten, og efter dens Størrelse ved Pømpning giver overflødig Vand. Ligesaa en mindre, som forhen var til Byen, der nu anseelig er forbedret, ligeledes ere og de dertil hørende andre Redskaber, saasom Seiger, Touer, Løgter, Brandspande og s. v. i saa god Stand, at ikke nogen Risikø af lige Størrelse, som denne, har det bedre, hvilket man har den brave og indsigtsfulde Hr. Seisbefalingsmand von Zellfried at takke for, som ved sin Omhu har drevet paa, at dette er skeet. Indvaanerne ere og vel forsynede med de i Brandforordningen befalede Brand-Redskaber, og et fornødent Antal af Borgerkabet forsynet med Tegn, for derved i paakommende ulykkelige Tilfælde at kunde vide hver sin Post, og hvad de derved have at forrette.

VIII.

VIII. Om Borgerfabetz militaire Øvelser.

Af Byens unge Karle og Borgere er oprettet, som foran meldt, et ridende Korpz af 14 Personer, for ved Leilighed af de høiføngelige Herfubers Ankomst til og fra Byen at escortere. Disse ere i Uniform, med karmosinrøde Kioler, paillegule Vester og Deenklæder, Sabler, og Ridetsi, og en meget zirlig Estandarte af rød Gradituur med det kongelige Chifre, samt Byens Vaaben og Vaategning, Fride- richs Røde Korpz, vel malet og forgyldt, som disse allene have bekøst sig selv. Dets Anfører er pro tempore Riibmand Langballe. Borger-Compagniet, som vel ikke ere uniformklædte, men i Henseende til deres Exercitie dog vel øvede, bestaaer omtrent af 90 til 100 Borgere, disse have og en smul Fahne af grøn Silkefæl, med det Kongelige Chifre og Byens Vaaben. Capitainen er pro tempore Guldsmed og Glestgiver Mathias Winge, Lieutenanterne ere Riibmand Genrich Linnemann og Oadelmager Søren Carstensen, Fændriken Riibmand Baldewien, disse ere uniformklædte med røde Kioler og pailleguule Underklæder, samt Kaarder. Et Selskab til Skude-Dønting efter Skiven for Sølv-Premier, holdes aarlig engang, som bestyres af disse Korpz, og tilfalder det beste Klub Administrationen.

IX. Om Øvrighed og Embeds-Mænd.

Ørifests høie Øvrighed Hr. Selskedsalingsmand von Zellfried boer, som forhen meldt, i Byen med

høle Familie. Byens Magistrat har i de ældre Tider været 2de Borgemeister og 4 Raadmænd, men siden Forandringen skeede med de smaa Riidssteder efter den kongelige Forordning af 28de Januar 1682, har her ikkun været en Byefoged, som tillige er Herredsfoged i Nørvangs- og Trils-Herreder, og en Byeskriver, som tillige er Herredsfriiver i forbeholdte Herreder og den nu værende tillige Postmester. Af andre kongelige Betientere ere foruden en Sognepræst, en residerende Capellan, en Coteket, en kongelig Sold- og Consumtions-Inspecteur, en Sold- og Consumtions-Casserer, og en Veier og Maaler, som tillige er Hospitals-Forstander, samt 2de Procuratorer og en Districts Chirurgus. Af Privilegerede, en Apotheker, en Farver, en Giestgiver, derforuden 7 Riidsmænd; af Kunstnere 2 Guldsmede, en Uhrmager og en Maler. I Byen er 4 Borgere, hvilte efter det kongelige Rescript af 20de April 1791 kaldes Byens Representanter.

X. Om de øvrige Indbyggere, Lauge, Haandværker og Nærings-Veie.

Af sluttede Lauge ere kun 5, nemlig: Strædere 6, Skoemagere 9, Smede 4, Baadsførere 7, Bojnmænd 10, de øvrige Haandværkere bestaae af:

Bogbindere - 1. Sadelmagere - 2.

Bager

*) Disse Baadsføreres Laugs-Bog, som tillige er for deres Fisker-Laug, er begyndt 1512, og frevent med gammeltdags Skrift, hvoriblandt andet er vedtaget, at naar de fik en nye Mand, skulle han give 1 Ed. got All til Vedste.

Baere	3.	Muurmestere	3.
Felberedere	2.	Pottemagere	2.
Handfemagere	1.	Snedkere	4.
Gjortlere	1.	Fommermand	3.
Hattemagere	1.	Glarmestere	1.
Kobbersinede	2.	Parykmagere	1.

Foruden disse Haandværkere, bestaer Borgernes Næring meest i Agerdyrking, endeel nære sig af Brændeviinebrænden, Ølbruggerie og Vertshuushold, nogle faa bage groft Brød. Der drives et anseeligt Brændeviins-Brænderie, som tilhører Hr. Ritmester von Siller. En Stivelse og Pudder Fabriqve eies og drives af Kammerraad Fogh og Møller Kraft, har betydelig Uffærning, da Varene ere meget gode. En Spindeffole er her og anlagt, hvorudi Dyens fattige Børn tilholdes at arbejde, og hvorved de kan fortiene Ugentlig 20 a 24 ß . ja meere, ligesom de ere flittige til. En Fattiges-Commission er og indrettet, hvor Indvaanernes aarlige visse godvillige Gaver udsdeeles, og hvoraf de ældre Fattige nyder deres, at de ei skal betle og trygle paa Gader eller i Husene. Disse tvende sidste Anstalter have og den gode Virkning, at Beclerie her i Dyen nu er aflagt, og ønsker enhver disse Indretninger maatte bestandig vedblive; thi de lunge holdes derved til Arbeide, istedet for ved Drøselighed at blive vonartige, og de ældre Fattige fra at overhænge Folk med Tryglerie.

Indbyggernes Tal ere nu endeel flere end i de ældre Tider. I Maret 1584 blev samme af Pesten meget formindsket, dog langt meere siden de Keiserlis

ges Indsald 1627. Efter Skatte-Registerne for 1626 vare der 258 Familier. Anno 1637, 182. Anno 1700, 125. 1750, 142 og nu i Aaret 1793 befindes i Byen 185 Familier af 550 til 60 Personer over 12 Aar *). I Byen ligger en Escadron af det Slesvigske Cavallerie-Regiment. Igiennem Byen saldes en stor Passage af Rejsende, da Landveien gaaer igiennem samme til og fra Sønder- og Nørre-Jylland, hvoraf Byen og haver nogen Fordeel.

XI. Om Stædets Handel og Seilads.

Weile Bye ligger meget beleilig til Handel og Søefart, saft bedre end de fleste andre Kjøbstæder, saavel fra Land-Siden, hvor der befindes en stor Deel Gaarde og Aulds-Gaarde, som og fra Sø-Siden, hvorfra en stor Fiord af 3 Miles Længde indkommer fra Velterne, Øster- og Nordøen, og hvis Dyb kan kan tage imod de største Skibe indtil paa 1½ Hierding-Wei nær Byen, hvor de maa ankre, og ved smaa Baade ublosse og indtage Ladning; deene korte Distanc, er ved Tidens Længde og af Mangel paa Opmuddring og Holværks-Opsættelse saa vanskelig, at Indseilingen af Aaen nu befindes saaledes tilstoppet, at paa visse Tider af Dagen, og i Særdeleshed efter Stormveir, mange Dage ikke en tom Baad, som dog ere flade bygte, kan komme ind og ud af samme, hvilket nu forarsager den ringe Skibsfart, Handel og Tilførsel, og andre Indvaanernes Næringsveie af Søen, der ere gan-

*) Som svare Extra-Skat.

ganste aftagne; hvorfor og Føld-Indtræderne hvert Aar stødte forringes, hvilke dog med Consumptionen, som nu og er for Hans Majestæts Regning, mærkelig ville forbedres, naar en Havne-Commission kunne blive foranstaltet til Aæns Indplankning, Opdæmning og Opvuddring, samt Overveielse til Bekostningernes Bestridelse; Naar ikke saadanne Foranstaltninger besørger tilveiebragt af sagkyndige, upartiske og uegenlyttige Mænd, vil tilfaldt, og om faa Aar, aldeles ingen Indseiling af Aæn kunde skee. Ved adskillige Leiligheder og i Særdeleshed i Aaret 1762 har der været gjort et Forslag *) over Istandsættelsen af en Havn, samt et Project til sammes Betaling af Skibe og Vare, som naar det den Tid havde gaaet igiennem, nu havde været gjort og betalt med mindre Bekostninger, frem for nu, da Materialerne ere dyrere, og Arbejdet vil blive betydeligere end den Tid; thi da kunde til Nød smaa Vaade med en Favn-Træc for det meste af Dagen, og undertiden Vaade af 1 Lask Stærkelse, komme lige indtil Sønder-Vroen at ligge; Nu derimod er det oftest ugiselig, men dette seilte den Tid Understøttelse til Fremgang **).

*) Af en da værende brav Borgere Brossbøll.

**) I Aaret 1793, indgav Føld- og Consumption-Inspecteur Klingberg til S. I. Hr. Stiftsammanden, sit Forslag til Havnens Istandsættelse og Opvuddring. Høisamme foranstaltede i den Anledning hvad der kunde for første gøres, ved at lade Hr. Byfogden og de eligerede Borgere formeere en Commission om den Sag, hvilket dog ei havde den ønskede Fremgang, med dette Forslag fulgte tillige for anmeldte Brossbølls.

Det var at ønske for denne liden Ribsflod, at den, til dens bedre Næring og Opkomst, som og til almindelig Nytte, maatte endnu blive forbedret, med saadan Indsejlings-Canal, i det mindste saaledes, at Pramme og smaa Fartøier paa 100 Edr. allestider kunde komme ind og ud. Af Mangel herpaa, er til Byen derfor heller ingen Fartøier hjemmehørende, og faa Skibe komme her, formedelst Vossens og Ladens Vanskelighed, og det lange Ophold de derved lider, og disse medbringe allene nogle faae norske Produkter og fisbenhavnske Handels-Vahre, og igientage nogle faae Korn-Vahre til Norge og Provindserne, hvorudi Ribsmandenes Handel bestaaer, og Favnembrænde fra de langs Fiorden og ved Weile belliggende Herregaarde.

XII. Om Kirken.

Kirken, som kaldes St. Nicolai Kirke, holdes for at være meget gammel, og bygt enten udi Kong Sarrald Blaatands eller i Begyndelsen af Kong Knud den stores Tid; den har af Forstningen kun været meget liden, og alleene bestaaet af den mellemske- og nordreste Gang, hvor imellem var 5 Piller,^{*)} men fik siden efter 6 grundmurede Tilbygninger, nemlig: Choret, det flakke Taarn, Sacristiet, den søndre Gang, det nordre Capel, og endelig det søndre eller Trinitatis-Capel, bygt 1518 af Borgemeester Niels Jonson, som døde 1528, og deri med sin Familie ligge begravet.

*) Nu er der kun 4, den 5te blev nedtagen 1791, da Kirken blev anfælgelig repareret.

begravne; herom vidner en latinsk Inskription med
 Runke-Bogstaver under Hvelvingen, saavelsom og en
 gammel dansk Inskription, som begge læses i Marm:
 Dan. 2 Tom. Pag. 77. Den Latinske er nu meesten
 udfalket, men har været fornyet af Existerens Søns
 Sønne. Søn D. Mathias Jacobæus, Liv-Medicus
 og Prælat i Aarhus Dom-Kirke, med saadan Hos-
 skrift: In Memoriam æviternam priorum avorum Ma-
 thias Jacobæus Med. Doct. suis sumptibus restaurari
 curavit Anno 1619 1 die Maii. Den Danske In-
 skription lyder saaledes: **N**ar efter Guds Byrd
 MDXVIII tha er denne Capelle fuldkommen the
 hellige Trefoldighed til Loff af hæderlige Mand
 Niels Jonsøn for sig, sin hustrue og Børn,
 Forældre og efterkommere Slect. Paa det nord-
 dre Capels udvendige Muur sees indmurede 23 Mø-
 nesters Hovedpander store og smaa, som formeenes at
 være af henrettede *Ør-Høvere* *). I Kirken har væ-
 ret mange fornemme Begravelser og Epitaphier, hvor-
 om kan eftersees den Danske Atlas 5te Tome Pag.
 943, men da disse vare forfaldne, og Kirken i Aaret
 1791 kom under Hoved-Reparation, bleve disse, hvor-
 til ingen Arvinger meldte sig, nedtagne, og Risterne
 med Ligene nedgravne, saa at i Kirken findes ei meere
 end 2de Begravelser over Jorden, det eene i det søn-
 dre Capel indrettet 1704 af Oberstlieutenant Kai de
 la Mare til Aggerobøll, som døde 1713, hvorudi han
 selv ligger med begge Fruer Catrina Elisabeth, Se-

hested

*) Andre formeene paa den Side af Kirken har staaet
 et Veenhuus, og formedelst dets Vortengelse, disse
 Hovedpander deraf indmurede til Erindring derom.

hested død 1676, og Hedevig Dorthea Buchwalde
 død 1726, samt flere af Familien, see Hofmanns
 Fundats 4de Tom. Pag. 726. Samme blev repara-
 ret og forbedret 1711 af Ritmester Johan Molde-
 rup og Frue Catrine Elisabeth de la Mare. Det an-
 der i det nordre Capel tilhører de Suhrske og Sæ-
 weilske Familier, og et under Jorden i Choret til-
 hører den Linnemanske Familie. Choret blev ikke
 allene jiret med en nye og moderne Alter-Tale,
 Skrifte-Stole, Knæ-Fald for Communicanterne, og
 Daaben, men endog, ved det den ene Ville blev ned-
 tagen, som stod ved Choret, og Hvalvingen sat paa
 en Due; Choret nu næsten overalt i Kirken synlig;
 Stolene reparerede og malede, og 2de nye Pulpiturer
 satte ligeover begge Capellerne, isteden for det forrige
 der blev nedtagen, da det berog Lvsningen fra nogle af
 Stolene, saavel som og andre indelukte Stole, der og-
 saa vare til Vangit. Et nyt Orgelværk med 12 Stem-
 mer og nyt Pulpitur, hvilket dog siden Kirken blev
 udvidet ved Epitaphernes, Begravelsernes og de indeluk-
 te Stoles borttogelse, samt alle Villeres Omgjørel-
 se endnu er forliden; det forrige Orgel bestod kun af
 8 Stemmer; dette nye er dog saaledes anlagt, at der
 kan anbringes flere Stemmer eller og et Manual til,
 naar Kirken kan overkomme sammes Bekostning. Den-
 ne Hoved Reparation, er skeet under da og endnu varens
 de Sognepræst Hr. Provst Schiøth og Hr. Byfoged
 Carse, nu Borgemester i Horsens, deres Opsigt og Or-
 dination, hvorfor de og i Henseende til dens smukke
 Indretning, fremfor den før var, fortjene Dvens al-
 mindelige

mindelige Agtelse. Entrepreneurerne for Arbejdet vare Raadmand og Bygmester Kruse og Bildhugger Ziernøse af Hørsens, som og for deres Flid derved have gjort sig foriente. Samme Tid blev Kirken jiret med et stort og smukt Floi med Stang og Zirater, forøret af S. E. Frue Oberstinde von Krabbe, og opsat af Tømmernester Bertel Ulf her af Byen. Kirkens Ornamentet bestaaer af en Kalk og Disk af Sølv stærk forgyldt, forøret 1681 af Peder Jensen Spørs Arvinger, en mindre som Laurentius Petri 1578 paa Kirkens Bekostning har ladet gjøre, en Oblat-Plade givet 1677 af M. Hans Jeremia søn Wolff, 2 store Messing Lysestager, hvorpaa HD og MHD 1592, et Messing Fad og Skovl til Jords Naakastelse givet 1720 af Johanne Marie Westings. Prædikestolen er bekostet 1576 af Borgemeester Clemen Spørensen, men 1600 efter Casper Marchdanners *) Befaling flyttet til det Sted, hvor den nu staaer. Paa 2de Træ-Tavler i Choret sees Lutheri og Melanctons Brøst-Billeder. Ligeledes et Skilderie paa Alteret, som skal være Sognepræst Peder Christensen Riiber med Overkrift:

CVPIO DISSOLVI ET ESSE CVM CHRISTO,
ÆTATIS SVÆ 45, Ao. 1609.

Paa Alteret et i rødt broderet Silke-Damast Dække med Frøndser og Sølv udsyret Navne LSMDR 1692, en hvid Drejels Dug med Frøndser og et udsyret Navn i dobbelt Træk, som ikke formedelst den of-

te

*) Boede paa Colding Slot og var paa den Tid Befalingsmand.

te har været i Væf, kan sees hvad er, uden Karstals
 let 1756, en rød overfkaaren Fløiel og med Guldbroderet
 Messiebage med Navn D. P. og D. S. Karstal 1661. Ved
 Daaben, et stort Messing-Væfken eller Fad med Bogstaver
 LSMDR uden Karstal *). Ved Prædikestolen et Time-
 Glas paa et stort Egebræt malet og forgyldt, med
 Navn i dobbelt Træk J.S.A.B. fra dette Bræt
 udgaaer en Messing-Arm med en stor Lyseplade,
 en Tavle med en Solvåle og Klokke, givet af
 Borgemeister Johan Linnemann Klobmand 1738
 den 24de Junii. I den brede Gang hænger en stor
 Messing-Lysekrone med 16 Arme og Plater; paa
 Hovedkuglen staaer følgende: Anno 1707 hat der
 wohlgebohrner Kei de la Mare, Oberstlieutenant
 auf Aggersbul, und seine Frau wohlgebohrne
 S. Se. derwig Dorthæa gebohrne von Buchwaldt,
 diese Krone Got zu Ehre und der Wedelschen
 Kirche zu Zierd und Nutzen verchret.

Paa en Træ-Tavle i Sacristiet sees følgende
 Sognepræsters Navne og Væfningstid i Welle siden
 Reformationen, i denne Orden, nemlig:

- 1) Magister Oluf Nielsen var længe Sognepræst og
 døde 1560.
- 2) Niels Buck døde 1584.
- 3) Jens Sarsen Riiber døde 1603.
- 4) Peder Christensen Riiber døde 1610 (hvis
 Portrait findes i Kirken bag Altergangen,
 som foranmeldt).

*) Væfningstid givet af samme Person som Silkebuden til
 Alteret, da Bogstaverne af Navnene paa begge
 Deele ere samme.

- 5) Magister Mads Jensen Middelfart, var Sognepræst i Weile til 1614, kaldet til Sognepræst for St. Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, siden Slots-Præst, og derefter til Biskop i Skaane.
- 6) Magister Peder Stiuure til 1617 forflyttet til Helliggeist, Sognekald i Kjøbenhavn og derfra til Hof-Præst.
- 7) Magister Jens Pedersen døde 1619.
- 8) Magister Laurig Clemenssen døde 1623.
- 9) Magister Christen Jensen forhen Professor ved Gymnasium i Odense blev her Sognepræst 1624, forflyttet til Hof-Præst i Kjøbenhavn Aar 1627.
- 10) Magister Niels Grandsen, Prinds Ulrichs In-formator, siden Canonicus i Roskilde, blev af Kongen kaldet til Sognepræst i Weile 1627, og døde 1642.
- 11) Magister Genrich Erich Pontoppidan blev kaldet til Dom-Kirken i Aarhus, (hvad Aar vides ikke).
12. Mag. Knud Pedersen Krangelund døde 1659.
- 13) Mag. Hans Jeremias Wolff, Rector ved Col-ding latinske Skole i 3 Aar, kaldet til Sognepræst 1659, døde 1703.
- 14) Mag. Jeremias Wolff, blev sin Fader i Em-bedet adjungeret med Succession 1694, døde 1714.
- 15) Mag. Eschild Busch, blev Hører og Cantor ved Fredericia latinske Skole 1691, kaldet til Sognepræst i Hærbe og Branderup Meenigheder 1693, derfra til Weile og Hornstrup 1713, døde 1724.

16) Mag.

- 16) Mag. Mouritz Hoyer, som 1704 blev Sognepræst for Jelling og Houer Meenighed, 1709 Provst i Tørrild-Herred, 1724 forflyt til Weile og Hornstrup, 1733 Provst i Nørvangs-Herred, døde 1750.
- 17) Christian Henrich Winther, blev 1721 Rector for den Latinske-Skole i Assens, 1739 abjungeret med Succession den residerende Capellan samme steds, 1742 kaldet til residerende Capellan og Hospitals-Præst i Weile og Sognepræst i Binding, 1743 beskikket til Provst i Holmands Herred, 1750 til Sognepræst i Weile og Hornstrup Meenigheder, 1758 Provst i Nørvangs-Herred; med kongelig allernaadigst Tilladelse afstod Kaldet til hans Eftermand 1768, vedblev Provstiet til sin Døds-Dag 1772 i sit Alders 76 Aar, tiemt Skolen og Kirken i 51 Aar.
- 18) Hans Henrich Neuchs blev Hører ved Colding Latinske-Skole 1742. Personel-Capellan til Weile og Hornstrup Meenighed ved salig Provst Hoyer 1746. Residerende-Capellan og Hospitals-Præst samt Sogne-Præst til Binding 1750. Sogne-Præst til Weile og Hornstrup 1768. Provst i Nørvangs-Herred 1772. Døde 1785. Tiemt Skolen og Kirken i 43 Aar.
- 19) Professor Lauritz Schmidt, var Rector ved den Latinske-Skole i Tronhiem, blev kaldet til Sognepræst for Weile og Hornstrup Meenigheder 1785. 1789 kaldet til Sogne-Præst ved Friederichsberg i Sieland. 1790 kaldet til Holmens Meenighed i Kiøbenhavn. Den

Den nu værende er

20) **Magister Jens Riddermann Schjøth**, var Rector i Randers latinske Skole, blev kaldet til Sognepræst for Wei'e og Hornstrup Meentighed. i 1789, Provst i Nørvangs Herred 1791.

I Taarnet hænger tvende Klokker, den største kaldes Tolv, Klokker er støbt i Lübeck 1633 af M. Anthon Wiise, den mindre kaldet Skrifte-Klokker, er først støbt 1511 siden omstøbt 1710 af Friderich Kessler Kosmich, da Magister Jeremias Wolff var Provst, Claus Soane Borgemeester og Jens Werling Kirke-Værg; men atter omstøbt i Kjøbenhavn 1757 af Michael Carl Troschel, da Justits raad Ancherfen var Kirke-Patron, Magister Peder Borch Inspecteur og Henrich Suhr Kirke-Værg, atter omstøbt i Aaret 1768.

Weile Kirke har ringe Indkomster, tilhørte forhen det astronomiske Taarn i Kjøbenhavn efter Christian 5tes Gave Brev af 16de Febr. 1676, da den Professor, som værgede for Trinitatis Kirke, var tillige denne Kirkes Patron, dog Kongen havde Jus vocandi, men nu tilhører den Byen, hvorom herester videre: Anno 1436 nævnes Dr. Johannes Nicolai, Curator Ecclesie parochialis in Wethel. 1493 nævnes vor Brue Alter i St. Nicolai Kirke i Welle. 1500 var Hr. Jens Bredahl Capellan til Helligkors Alter i Welle i vor naadige Herre Kongens Kirke. 1503 var Process imellem Lehnmanden paa Eoldinghuus og Hr. Anders Friis til Parishtier om Værgemaalet for bemeldte Alter, hvilket ved en kongelig Commission blev til dømt den første, da den sidste uden Adkomst tilsees

fig Akerets Gods og Skov. 1542 lagde Kong Christian den 3die Renten af de Vicarier, som Weile Borgerne havde stiftet i deres Sogne-Kirke, til Skolen og Skolemeesterens Underholdning. 1560 fik Hr. Niels Buch, Sognepræst i Weile, Kong Friderich 2dens Bevilling at nyde al Wedle Byes Kirkes Gods, som M. Oluf Nielsen Sognepræst for hannem havde haft. I Begyndelsen af Kong Christian 4des Regjering var Weile Kirke meget brøstfældig, men blev da ved adskillige kongelige Benaadninger under Casper Markdanners Opsigt istandsat.

Ved en kongelig allernaadigst confirmeret Forøening og Afleverings Forretning af 21de Martii 1781 blev Kirken overdraget Byen, i Folge Professorernes Ansøgning, hvorved Kirken nu er under Cristamtmandens og Biskopens Curatel og Direction, og ellers under Sognepræstens og Byefogedens Inspection.

Dens Indkomster bestaae af 6 Eiendomme eller Lødder Jorder i den saa kaldte Reinsgaards Mark, som aarlig bortledes; nogle bestemte Afgifter af Høuger og Byggepladser; Nordlyds-Penge af adskillige Gaarde; Tiende Penge 8 s. af hver Eiendom paa fornavnede Roms Mark; Tavle-Penge, Begravelses-Penge af Jord i Kirkegaarden; Indfæstning og aarlig Afgift af Skolestader, hvilket sidste efter Kirkens Reparation især indbringte meere end tilføren.

XIII. Om Skolen.

Her er nu allene en Dansk Skole, hvortil Byen havt en Skoleholder; men den latinske Skole, som
Kong

Kong Christian den 3de efter Reformationen havde stiftet, hvortil var en Rector og en Hører, blev med de andre smaa latinske Skoler reduceret 1739, og dens Indkomster lagte til den latinske Skole i Friedericia. Skolehuset, som er af Bindingværk, ligger bag det nye Raadhuus, og beboes af Skoleholderen; blev indkøbt af Gaver, som adskillige ædelnødige Familier dertil havde givet, da Byen, som i den Danske Atlas anføres, ikke har etet nogen saadan, men Skoleholderen fik forhen af Byens Casse aarlig Hundeste, hvorfor denne da iglens selv leiede sig et Værelse af Catechetens og Klokkerens Residence.

Før den latinske Skole blev reduceret, var Rectoren til samme Sognepræst til Winding, og Hørerens Degn til Welle og Winding, men siden efter, er den residerende Capellan i Welle tillige Sognepræst til Winding, og Catecheten Degn i Welle og Winding.

XIV. Om Hospitalet.

Hospitalet er stiftet af Kong Christian den 3de, som til dens Underholdning lagde nogle beele og nogle visse Pæerer Konætiender, af endeel Sogner paa Landet, og gav derpaa sin Fundah 1558 den 16de Decbr. hvilken af Kong Christian den 4de 1635 blev confirmeret. Af en ved Hospitalet værende gammel Protocol, indrettet den 2den October 1596, hvori til 1664 er indført Regnskabens, sees, at dette Hospital har været under Borgemeester og Raads Inspection; at det

har været indrettet, ligesom endnu, til 13 Portioner, og at disse ere blevne bevertet med Mad af en Spisemester, som da tillige var dets Forstander. Nu faaet hver Lem istedet for Spiisning, maanedlig 1 Skp. Rug til Meel, 1 Skp. Byg til Meel og Gryn, 1 Skp. Havre til Gryn og 1 Skp. Malt til Ol, hvilket og bliver dem besørget tilberedet ved en Stue-Kone, som af Hospitalet lønnes, uden Udgift for dem. De nyde og hver 1 Mark maanedlig, og 6 ß. til hver Høitid, foruden frie Jildebrændsel og frie Tøer, og til hver Aars Slagtertid, bliver indkøbt til dem alle 2de Slagterhøveder, og til hver et Lam, der ligeledes bliver frit slagtet og nedfaltet for dem. Nu er Hospitalet under Stiftammanden og Biskopens Inspection.

Hospitalet blev ombyggt 1765 af nye Grundmuur og indrettet med Værelser til Forstanderen, en smul Kirkestue, 2de Sove-Værelser til 20 Lemmer, en dagligstue med Kiøkken, Episkammer, Brygger, og Bøgerhuus, samt eget Gaardsrum og Haugeplads, der alt er saavel indrettet, at neppe nogen bedre findes i Stiftet, samme blev indviet 1766 af Biskop Bloch.

XV. Om det forhen værende Kloster, og siden nedbrudte gamle Raadhuus.

Af de catholske Tider var her et Sortebrødre Kloster af Dominicaner-Orden, eller Prædike Brødre. Dette Kloster siges at være anlagt i eller kort efter det Aar 1227. Bygningen skal have været stor og anseelig, og Klosters Kirkegaard var, hvor Byens Torv.

Torv nu er. Klosteret havde en Prior til Forstander, og var ved Magt til i Reformationens-Tiden, da det begyndte at forfalde og kunde ikke vedligeholdes, hvorefter Brødrene forløb Klosteret, og Kong Fridrich den 1ste lod i Aaret 1529 Jens Hvas annamme det, efter Inventarium over de Ting, som da befandtes deriblandt var en Monstrantz, et Sølvkors, 8 Kalle, 12 Par Messelader, 10 Kobber-Bryder med videre. 1531 fik Borgemeister, Raad og Meenighed i Weile Kong Fridrich 1stes Gave-Brev paa Sortebrødres Kloster i deres Bye, med Gaardsbrum og Haugerum, anseet det nu stander øde, og Brødrene, som der inde vare, have det forladt, at have, nyde, bruge og beholde til Byens Gavn, Nytte og Behov, dog forbeholdt Kongen sig selv de to Humle-Gaarde, og det Træhuus derhos, samt Tegl-Gaarden, og hvis Boeskab og Elenodie i Klosteret er, med saa Skjal, at de skal særdiggjøre, et beqvemt Huus i Klosteret, med gode Stuer og Kamre, hvor Kongen og Dronningen kunde have Børelse, naar de did komue. 1535 undte og gav Kong Christian den 3die, Borgemeister i Weile for deres villige og troe Tjeneste, de 2 Humle-Gaarde og Raal-Gaarde, som ligge Vesten ved Klosteret samt Teglgaarden, som tilforn hørde til Sortebrødre Kloster, at have, nyde, bruge og beholde for en frie Byens Eiendom til evig Tid. En af de sidste Munk i Klosteret, ved Navn Niels Bredahl, blev tilbage, hvilken efter Reformationen blev beskikket til Skolemester i Weile. Det gamle og ældste Raad-

huus *) i Weile afbrændte 1530, hvorføre Kong Friderich den 1ste Aaret derefter skænkede Sortebrødrers Kloster til Byens Nytte; derudi blev en af dets bedste Bygninger, som formodentlig var Klosterets Kirke, anvendt og indrettet til et nyt Raadhuus, som i Aaret 1780 blev nedbrudt formedelt Brøstfældighed, og det andet nyt opbyggt, hvorom tilforn er meldt **).

XVI. Om den forhen til Weile henhørende Lade-Gaard.

Weile Ladegaard, som i gamle Dage formodentlig har været en Ladegaard til Klosteret, havde Kong Friderich den 2den 1572 solgt til Weile Bne, dog med Judslønings - Ret; samme havde Bnen i Brug indtil 1718, da den blev udlagt til Rytterkobler, men da Ryttergodset ved Auction blev bortsolgt, er denne Eiendom bleven kjøbt af dets forrige Eiere Peder Texildsen, som har byggt en Gaard derpaa, kaldet Petersholm, og dertil kjøbde det meste af Wilstrup Bne i Skibet Sogn, som dog igien derfra er blevet solgt til Wønderne selv af efterkommende Eier Virkebonner Meden; nu sees Gaarden for nærværende Tid af Peder Johan Søns, som driver Gaarden med egen Besætning; samme Gaard er ikke allene ganske godt bebyggt,

*) Var det, som forhen meldt, har staaet, hvor nu Post-Contoiret er.

**) Tvende runde Viller af Kampesteen, hvorpaa Hvelvingen hvilede, bleve nedfattede som Lygte-pæle, uden for det nu siden opbygte Raadhuus, hvor de endnu staae.

debygt, og anlagt midt for sine Marker, men er tillige meget vpperlig i sin Avl; der holdes af ham Hollands derte Koer tillige. 1790 efter Michaeli opkom Jildebrand paa denne Gaard om Matten, hvor alle Stalde og Kornladen med det indavlede Korn og Høe blev et Rov for Jlden. Ved Gaarden haver bemeldte Søns anlagt et meget godt Teglbrennerie, hvorpaa brændes Muursteene, som er i god Drift og har tillige god Af-sats. Anno 1503 bevilgede Kong Hans, Niels Jonsøn Raadmand i Wedle hans fiere Huusfrue Kirstine og et deres Barn paa Livs Tid at beholde Kobbelsmade Eng, som strækker sig i Øster til Wimmelshol i Vester til Rosborg Vasse, i Syder til Skoven, og i Nør til Aæn, hvoraf de aarlig skal give til Ladegaarden en halv Tønde Smør. 1539 og 1542 finge Niels Jonsøns Børn nemlig M. Oluf Nielsen Sognepræst i Weile, Niado Nielsen Borgemeister i Weile og deres Søster Karine Sveders, for dem og deres Børn paa Livs Tid, Stadfastelse af Kong Christian den 3die paa samme Eng for bemeldte Afgift til Kronens Ladegaard; 1550 fik Jens Andersen Borger i Weile Kong Sriderich den 1stes Brev, at hans længstlevende Barn maa og skal have, nyde og beholde Kronens Gods, Ladegaard og Wedshug Mark i Holmids Herred ved Weile. Petersholm hører nu under Belle Cogn, men under Jerløf Herred i det Verdslige.

XVII. Om Weile Mølle, som henhører under Holmands Herred, men til Weile Meenighed

Weile Mølle er meget gammel og nævnes i Documenter af 1339. Anno 1547 pantsatte Kong Chri-

Stian den 3die Kronens Mølle i Weile til Iver Lunge for 200 Johims Daler, og 1557 fik Dronning Dorthea Kongens Brev, at maatte indløse Weile Mølle med Broe-Hol Kisterie, Humle-Hauger, og al anden sin Rente og Tillægelse, for bemeldte Summa. Denne Mølle er en af de bedste i Egnen, og maaler tillige for endeel Løndsbyer, den har 2de Qværne, een til Rug, hvorved tillige er anbragt et Grubbe-Værk til alle Slags Brun, og een til Malt og Sigtning, den eies nu af Niels Kraft, som har forbedret samme med de her ommeldte Værker. Den statter til Kongen for Møllefyld af 21 Tdr. 2 Skp. Møllens Aaen, som driver den, har sit Udspring af Laarup Søe. Lige over for denne Mølle, er den forhen ommeldte Stivelse og Pudder-Fabrikke beliggende.

XVIII. Om adskilligt, som i de ældre Tider har været til i og ved Byen.

Førend Weile fik saa megen Auling og Agerbrug, har her forðum haade inden og uden Byen, saavel paa det saa kaldede Vildberg Sønden Byen, som under Høyhed og andenstedes Norden omkring Byen, været en stor Mængde Humle-Gaarde, men nu findes der ikke een, disse ere nu afdeelte i smaa og store indhegnede Løster til Grødning for Ager, og vel ogsaa besaaes med Korn. En Grundtaax-Forretning af 1682 viser at i den Tid har været 95 Humle-Hauger.

Fra gamle Tider af har Sønden ved Weile været et Teglværk, som tilhørte Sortebrødre-Kloster,

men

men da Muurene forløbe Klosteret, kom den med samelig Klosterss Eiendom i Kongens Bærg. 1532 bevilgede Kong Frederich den 1ste Hr. Ove Lunge Talsgaarden uden for Weile i to Aar, men 1535 fik Kong Christian den 3die Borgerne i Weile Talsgaarden for en frie Byens Eiendom, om det har været den samme, eller en paa samme Sted, som i Aarene 1727 og 1728 her foranmeldte, efter kongelig Resolution af 14de Maii 1728 blev nedlagt, derom har jeg ingen vis Efterretning kunnet faae, men at det er dog at formode, at Talsgaarden er det Strykke Jord, som nu kaldes Dinkullerne, seest endnu af disses Dannelse, at der har været anlagt et Teglværk, og sølgelig ogsaa maa være det som foranmeldt har tilhørt Cortebrødre Kloster, formodentlig ogsaa der siden efter nedlagte. I Aarene 1766, 1767 og 1768 var og et Teglværk anlagt ved det saa kaldede Storbjerg, men blev igjen nedlagt, siden den Tid har ingen været. Det synes ikke at kunne være til nogen Fordeel at anlægge et igjen; thi Ildbrandsel er nu her i for stor Priis, og da her som forhen er anlagt det ved Petersholm, samt et ved Sæbegaarden Leerbek, en halv Miil fra Byen, ville der vel og savnes Affars for et tredie, da paa begge Steder saaes meget gode Muurstone, og Tagstone paa Teglværket ved Leerbek, der eies af Proprietair Jens Wellemann.

* * *

Den herved sendte Extract, troer jeg vil fornyge mine Læsere, især er den og til Nytt for Indbyggere

byggerne, siden der findes adskilligt om Markernes og Skovenes Skiel imellem andre tilgrændsende, hvorom i de ældre Tider har været mange vidtløstige Tvistigheder.

Extract.

Af en ubi Weyle Byes Archiv varende Protocol, hvori er indført Byens Privilegier, og andre magtpaaliggende Documenter, samt antegnet endeel, om de da varende Embedsmænd, og foresaldne Markverdigheder.

Paa det første Blad findes følgende skrevet:
 Libertatem quam peperere Majores digne studeat
 servare posteritas. Xenophon.
 Jucunda res mihi videtur & magnifice colere Deum, &
 pumice egentes adjuvare & conferre aliquid ad orna-
 mentum Rei publicæ.

Denne Bog som jeg for XX Aar siden, haffuer rigtig ladet vdt Indføre Voris Weble Byes Privilegier og andre mange Eiendoms Brevue, Konge Brevue, oc andre Brevue rett efter Originalerne, som Byens lo forligen macht paa, den haffuer jeg vnder schrefue for Chrit Byen med, efterte at ieg haffuer besunden mange af samme Brevue med Byens Bogger at vehre bortkommen oc ødet vdt Vfrichtiid, som de Keissersche hafde dennem Landet bemechtiget, huilchen Bog ieg begier venligen mine Efterkommer vilse sker-
 tiid

skid lade legge paa Raadhuusit, udi god Foruarling oc ikke lade nederchage vden midstig Aarsagh. Her skal ych vdi indføris heller indretanes een klar Register paa huis Bressæ som Vlasserit, findes vdi Beholding, efter at de Keisercke 1629 var vdracht af Landen.

Actum Wedel den 26 Junii 1631.

Element Seuerinsen Wedle.

med egen Handt.

Male agit qui famæ non conscientia gratus est.

Fremlagt i Commissionen udi Welle den 29 Nov. 1729.

1. Christian den 4des Confirmation paa Kong Waldemars Devilling paa Latin, Kong Christophers Devilling, og Stadsfæstelser paa alle Vedle Byes Borgeres Privilegier, Friebeder og Waade, som dem fra forfarne Tider har været forundt.
2. Forommeldte Kong Waldemars Privilegia udfæde af Latin paa Danſk af Niels Bredahl, fordum Skolemester her i Welle. Anno 1571. Indeholder: 1. Om Skat. 2. Om Stefsning. 3. Om Told. 4. Om Besarning. 5. Om Forkøb. 6. Om Sandmænd og Messninge. 7. Om Vnefred. 8. Om Børdag. 9. Om Beyerte.
3. Kong Christian den 4des Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier, saa og at Lørrild-Herriks Mænd skal bygge og holde Stockbrou færdig. See videre herefter ved No. 20.
4. Kong Hansses Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier, og Adkomst paa Løgit Skov og Mark, renoueret udi Kong Christian den 3dies Tid.
5. Kong

5. Kong Christian den 3die Hans Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier.
6. Kong Friderich den 2dens Hans Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier.
7. Kong Christian den 4de Hans Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier.
8. Kong Christian den 4de Confirmation og Stadsfæstelse paa alle Byens Skove, liggendes til Wedle, udgivet 1606 den 29de Martii.
9. Prinds Friderich den 3dies Haandsæstning af 8de Maj 1648 og
- 10 Høistbemeldtes, som Konge, givne Confirmation og Stadsfæstelse paa Vedle Byes Privilegier af 30de Novb. 1648.
- 11 Kong Christian den 6te Stadsfæstelse paa Weile Byes Privilegier af 20de Julii 1742.
- 12 Kong Friderich den 5tes Stadsfæstelse paa Weile Byes Privilegier af 4de Novemb. 1746.
- 13 Kong Christian den 7des Stadsfæstelse paa Weile Byes Privilegier af 14de Julii 1766.
- 14 Kong Hanses Skibe paa Romsgaard, renouetter ubi Kong Christian den 4des Tid. Udgiuet paa Sundsbech Aar efter Gudsbyrd 1504.
- 15 Stedmaals Brev paa Ladegaard med sin Tilliggelse, udgivet i Konning Friderich den 2den hans Tid, den første Dag Martii Aar MDLXXII.
- 16 Kong Friderich den 2dens Qvants paa det Tusfnde Daler Stedmaal af Ladegaard, af 21 de Junii. MDLXXII.

- 17 Kong Hanss Brev, hvorvidt Vedle Vve-Fred strækker sig, udgivet paa Wordingborg Slot Aar efter Guds Byrd MIDXC.
- 18 Lantheffds Brev paa Vastermae, renouerit udt Konning Christian den 3die Hans Tild. Anno MDLIII.
- 19 Kong Hansses Privilegium, at ingen udfommen Kishmand maae selge nogen Kishmands Bahre paa To Wiile nær Vedle, udgivet Coldinghuus, Aar efter Guds Byrd MDquarto.
20. Et Tingsvidne, udgivet paa Jelling Sessel Ting, at Tørrild-Herreeds-Mand, haver holdet Stokbroe ved Vedle ved Naag, og givet Korn dertil: (see her om i No. 3) begyndt og sluttet Aar efter Guds Byrd MDLXVI.
21. Et Tingsvidne af Tørrild Herredsting om Humle-Gaarde her for Byen, begyndt og sluttet MDXXVII.
22. Copie af Kong Hanss Brev om Humlegaarde her for Byen af Aar efter Guds Byrd MCDXCVIII.
23. Copie af Konning Friderich den 2dens Brev, at udenbyes Mand Præster og Fogeder ic. skal skatte og skulde, i alle Skatte af hviis Eiendom og Jord, de haver kishet eller pandtsat inden eller uden Byen, lige med Borgerne i Byen, udgivet paa Coldinghuus, Aar MDXX.
24. Kong Friderich den 2dens Brev, at Eiendoms-Gaarde og Jorde som pantsed eller selgcs, skal pantsed og kishedes offentlig til Ting; udgivet paa Jagten udi Søeborg den 22de Aug. Aar MDLXXX.
25. Kong

25. Kong Friderich den 2dens Brev til Meenigheden i Vedle, at de skal være deres Borgemester og Raad hørig og lydig, saa fremt de ikke ville straffes som Udvillige og Oprørske, udgivet paa Hamdrup den 14de April MDLXXX.
26. Kong Christian den 4des Brev, at ingen Udenbyes maae kjoibe eller tilforhandle dennem nogen Eiendom i Vedle Skov og Mark, udgivet i Kiøbenhavn den 12te Junii MDLXXXVIII. læst paa Byetinget den 11te Julii 1672.
27. Copie af et Tingsvidne af Hatting Herredsting om Roms-Markes Markes Skiel, begyndt og slutter Kar MDLXXXII.
28. Copie af et Tingsvidne af Taa Birketing om samme Roms-Markes Markes Skiel, begyndt og sluttet Kar MCDXII.
29. Copie af en Pergamentis forseglede Forligelsmaal imellem Velbr. Mand Jffuer Lunge til Thorsbech og Meenigheden i Vedle, Høyholdts angaaendes, i Karer MDLIII. see videre No. 31.
30. Copie af et Lagbesdy Brev, som Jepp Sørinsens Borgemester hafver giort paa Roms-Mark om Høyholdt Kar 1489.
31. Copie af et forseglet Tingsvidne af Grundet Birketing, anlangende Markeskiel om Høyholdt, af Kar MDLII.
32. Copie af et Tingsvidne af Vedle Byeting, at Høyholdt er brugt til Vedle i gamle Wands Minde, Kar MDXLVII.

33. Copie

33. Copie af et Tingsvoldne, angaaende den Byens Jord paa Broeholsted, af Aar MDLIII.
34. Copie af et Tingsvoldne af Vedle Byeting om Markeskiel imellem Byen og Grundet angaaende, af Aar MDIII.
35. Copie af et Ridemands Brev, Markeskiellet imellem Byen og Grundet angaaende, af Aar .
36. Copie af en Dom, som gode Mand haver dømt imellem os og de Svinholt Mænd, angaaende Løgit Skovs og Marks Markeskiel, imellem os og dennem den 21de August 1607.
- 37 Copie af en anden Commission, og derunder affagt Dom den 29de April 1747, imellem Weyle og Svinholt Beboere, om fornevnte Markeskiel, imellem Løgit Mark og Svinholt Mark; i Archivet er samme og aparte udstedt in Originalt derom befindende.
- 38 Copie af afd. Byefoged Gaardmanns og de eldgerede 12 Mænds allerunderdanigste Ansøgning af 4de Junii 1765, om at beholde Løgit Mark, som Byen altid fra Arrilds Tid har haft, og som v.d Kongel. Auction da var allerede bortsolgt.
- 39 Kong Christian den 7des Bevilling af 14de October 1766, at maae beholde fornevnte Løgit Mark, imod at betale aarlig Afgift deraf 50 Rdlr., samt af Hartkornet gnaende Kongel. Skatter.
- 40 Bemeldte Byefoged Gaardmanns Forestilling og Erklæring om Beskaffenheden, af Weile Nørre-Skov, som forhen havde været under Kongelig Skovs og Jagt-Bevienseres Inspection af 10de December 1770, 41. Stift-

- 41 **Stiftamtmandens Communication af 21de Martii 1777, med Rente-Cammerets glvne Resolution af 2den Martii samme Aar, at Welle Nørre- Skov, skal være under Opsigt af Stiftamtmandens Ober-Inspection, og ellers under Bvesfogedens, de Elvergedes og Klemnerens Under-Inspection.**
- 42 **Kong Christian den 7des Confirmation, at Welle Kirke skal herefter staae under Stiftamtmandens og Biskopens Curatel og Direction, og ellers under Sognepræstens og Bvesfogedens Inspection.**
- 43 **Kong Christian den 4des Confirmation paa Romsgaards Mark af 27de Martii Anno 1635.**
- 44 **Kong Christian den 4des Confirmation paa Ladesgaards Marken af 27de Martii 1635.**
- 45 **Kong Christian den 4des Confirmation paa Løges Mark af 27de Martii 1635.**
- 46 **Kong Christian den 4des Confirmation og Benaadings Brev, paa Tiender til Vedle Hospital af 27de Martii 1635.**
 Ligesom og paa alle Bvens Privilegier i Caredeleshed, af ovenmeldte Dato.
- 47 **Copte af en Commission, med Forligs-Poster imellem Vedle Bves Meenighed og Sognepræstens Magister Jeremias Wolff om Kirkens, Residencenes og Skolens Reparationer, istedet for at svare Tiende af Lodseierne af 22de October 1705.**
- 48 **En Extract af Eoldinghuus- Amts Landmaalings- Marricul paa Welle Riobsted- Jorder af 28de September 1691.**

49. En Udskrift af en Porteguelse, som Mag. Hans Thausøn, forðum Superintendent i Ribes Criste, efter Kong Christian den 3dies Befaling, haver skrevet om Præsternes Indkomst over alt i Ribes Criste Anno 1555, for Nørvangs-Herred, og Vedle Sognepræst angaaende.
50. Et gammel Pergaments Sandemænds Brev i Aaret 1478, udgangen paa Hornstrup Præstegaards Eiendom, og en anden Gaard i Hornstrup, samt nogle Eenemærker, Tofte og Ager sammesteds.
51. Copie af et gammel Pergaments Laugheffd Brev, Anno 1496 paa Hornstrup Kirkegaard og disses tilhørende Jord paa Hornstrup Mark.
52. Dito et gammel Pergaments Laugheffd Anno 1487, paa en Bygestød og Tre Mark Guldjord paa Neder-Hornstrup Mark, item paa en Eenemærke og fem Aere.
53. Dito, et gammel Pergaments Tingvidne af Telling-Søffels Ting Anno 1492, paa Tre Mark Guld Jord, paa Hornstrup Mark.
54. Kong Hanses Pergaments Stadskælle Anno 1492, paa fornevnte Laugheffder.
55. Endnu Kong Hanses Pergaments Stadskælle Anno 1497 paa samme Laugheffder.
56. Dito, et Pergaments Byer-Brev af Tellingssøffels Ting Anno 1405, paa et Boel med sin tiliggendes Jord i Greis.
57. Et Winde at Sandemænd af Nørvangs Herred haver soeret Marke-Stiel imellem Over-Hornstrup og Vester-Lysholde Mark Aar 1502.

Endvidere findes saaledes paa et særskildt Sted i Bogen følgende Anmærkninger.

- 1 En Landstings-Dom, at Hr. Jens Udtzersøns Laugheffd, ehr ved Magt dømt paa 3 Mark Guld Jord, Huornstrup Kircke, haffuer paa Offuer Huornstrup March vnder sin Datum 1496.
- 2 Et Winde af Bedle Byeting Aar 1513 att Huornstrup Kircke-Gaard var ledelses i itt Skifte, som vunder paa Kircke-Toft, disligeste att den ey haffuer sin fulde Voed i sin Voetost.
- 3 Et Winde af Jellingsøssel Ting Aar 1513 att dett Huß i Greife, som kaldis Glarberig, oc dett Jord dett paastant, haffuer liggen til Bedle Bye Kircke 40 Aar oc mere.
- 4 En Dom aff Nørvangs Herritzing Aar 1531 att Huornstrups Kircke ehr tildømt dett Jord, paa Huornstrup Mark som Hr. Jens Udtzersøns Laugheffd paalyder.
- 5 En Klage-Winde paa noget Jord till Huornstrup Kircke liggendes, aff Jellingsøssel Ting, vnder sin Datum 1520.
- 6 Noch itt ondett Klage-Winde aff Jellingsøssel Ting paa fornævnte Huornstrup Kirckes Etendomb vnder sin Datum 1523.
- 7 Ett E.iunds-Winde aff Jellingsøssel-Ting vnder sin Datum 1515, anlængendis itt Voell i Greife, Bedle Kircke tilhor.
- 8 Ett Winde dateret Bedle Kircke 1515 att fornævnte Voell i Greife, haffuer ligen till Bedle Kircke aff gammel Thid.

9 En Wid: Kiendelse paa 3 Mark Gulds Jord paa
Huornstrup Mark vnder sin Datum 1545.

Daa et andet Sted continueres med efterfølgende
til de første henhørende.

58 Et Winde dateret Vedle Rierke 1508, angaaende
2 Acre paa Bredahl Mark, som ligger til Vedls
Væste-Vord.

59 B. lbr. Jffuer Lunges Brev paa fornævnte Eiende
A. ere Nar 1560 itredie Windie Daa. Hvoraf ses,
at han havde i Leie af Sognepræsten Hr. Niels
Buck imod 12 Skp. Havre, og et Par unge
Høns. Fornævnte Jffuer Lunge var Herre til
Thårskel, og havde indgaaet samme for sin Von-
de Seuerin Maler i Nindrup.

I Slutningen af samme Bog er anført følgende
Fortegnelser, ligesom de ere skrevne paa gammel Dansk
af Borgemeister Clemen Seuerinssøn Vedel.

En koet Fortegnelse paa Lensmand ieg haffuer
kund spørge, heller oc self mindes, der haffuer haft
Coldinahuus J. Fortehning, oc haft paa Kong. Maats
Begne Vedle Bye vdi Forsuad.

Hr. Anders Nielsen.

Hr. Mogen Ebsen lefuede J Konning Chris-
tian den 1stes Tiid oc var da Riigens Raad Ar-
no 1449.

Hr. Niels Erichsøn om hannem meldis vdi
Konning Christian den 1stes Tiid in Cronika Anno
1449, oc Anno 1475 oc 1481, og var Danmarkis
Riiges Raad.

Her Oluf Nielsen lefde 3 Konning Fridorich den 1tes Tid, oc Anno 1526 var han Ritgens Raad.

Her Holger Rosenkrantz var oc Ritgens Raad Anno 1530.

Her Mogens Bille var oc Ritgens Raad, hand bøde udi Konning Christian den 3dies Tid Anno 1537.

Kaie Randzau.

Christoffer Hansen havde Sallerupgaard, oc ligger begraffuit i Gaffuerslund Kircke.

Jffuer Krabbe vdi Konning Christian den 3dies Tid Anno 1535, havde han Riibenhafns Slot oc Huid-De 3 Forlehning oc siden Coldinghuus.

Jørgen Rosenkrantz havde Coldinghuus 3 Forlehning Anno 1559. Nytt Mars Dag som Hsi-
lostig Konning Christian den 3die der sahligen hen-
souf 3 Herren.

Derefter imidlertid Dronning Dorthea havde Coldinghuus oc Lehnit, til Liffgeding, da var Vedle Bye vnder Holger Rosenkrantz til Boller, Forsuar, som da var Etatholder 3 Indland, oc havde først Schanderborg, oc siden Bygholm i Forlehning.

Poul Zuitfeld, Lehnmand paa Coldinghuus, oc vdi den Svenske Feide, i Konning Fridorich den 2dens Tid fik han Holmsted i Forlehning.

Erich Hpeggh.

Morten Svendsen til Wolaniogaard, bøde haffta 3 Marken Anno 1572, vor Herris Lehnmand vdi Dronning Dorthes Tid.

Viccrig Tiol (Vincentis Jucl) til Hesselmeed, blef i den Svenske Feide paa Kejsen til Gudland.

Lauriz

Laurig Schram til Gastrup var den første Lehnsmænd jeg fandt mindes, og efter Dronning Dortheas dødelig Affald, da vdi hans Tid kom Forsuarit offuer Vedleigten vnder Coldinghuus. Ohngefær No. 1575.

Henrich Belou fik Lehnit oöngeser 1581, hand fik Laurig Schrams Datter Lisbeth, oc fik Spøttrup een Biskoplig Bæde, som han lod sig skisue af, af Konning Friiderich den 2den.

Caspar Marchdanner til Siøgaard fik Lehnit Anno 1585, førte Byen stor Trette paa 3 min Tid, først for vores Skouffue, som vi vdi nogle Aar ikke maatte bruge, oc siden for Løgit Mark han oc vilde hafue skild Byen vid, oc det efter een gammel Træders Bøfren Clemensens Augifuelle i Quinholde; Tretten fik omsier en god ende, saa Byen beholte bode Skouffuen oc Marken. Han var ellers en skarpsindig oc forstandig Mand oc gjorde denne Bye meget got, bode med god Ordinanck med Troelestønde 3 Kirken og Begræfvelser, saa oc med Udspisning for de fattige 3 Hospitalie, oc i mange andre maader, oc var ellers Byen en god Forsuar, oc ikke regnit Borgemeester og Raad heller Borgerskafuet det til vinde at de hafde Imud Hannem, standen paa deres Ret, oc forsuarit deris Friche.

3 Marginen ved samme stoed følgende vedtegneth:
" Anno 1606, 29 Martil, finge vi Friche igien paa vores Skouffue, hafuet Brev um, er i nu 3 Byens Behre, beholden, oc Copie findis her 3 Bogen.

Findis oc her for Copie af den Dom Casper Marchdanner, Arnud Brahe til Engelsholm, Erich Lunge til Stoungaard, oc Jens Mogensen

til Sindinggaard tildømte Vedle Bne Løgit Skov
og Mart Anno 1607 den 21de Auaust.

Otte Brahe Pederſen fik Lehnit Anno 1617,
hans Fader var Peder Brahe til Krogholm i
Scone, en from kostrie oc retſindig Mand, som in-
gen beſchacrede, oc Byen god.

Gunde Lange til Brening fik Lehnit efter Otte
Brahe Anno 1623, vdi hans Tid Anno 1627, om
Michaelti gjorde de Keiserſke den Indiald her i Jhd-
land, oc boesad Landen med Macht indtil Anno 1629
efter Pinke-Dag Freedden var gjort, att Gud de
førte dem vnderligen Jalen udaf Landit, ſaa de kom
igien af Landen uden Ruord oc Brand, ligesom de
oc vare kommen berind. Efter de var røcht vdf
Landen, kom Gunde Lange igien til dette Lehn oc
blef til Anno 1631 en god liberal Mand, som gierne
beforderte Vorgeschabit rett.

Ernst Norman til Salske fik Lehnit til Ph-
lippii Jacobi Dag Anno 1631.

Biſper i Riber Stige siden Biſp Jffuer Munk
med de andre Herrer Biſper blefue afschafft Ao. 1536.

M. Johannes Dandalus døde Ao. 1541.

M. Hans Tausøn kom i hans Sted samme Aar,
hand var den første Evangelist Predicant her i Riiger.
Promouerit in Magistrum til Rostoch Ao. 1521, pre-
diket offentlig i Wiborg Sognetierte, oc leste den Hel-
lige Schrift for Brøderne i St. Hans Kloster i W-
borg Anno 1528, blef samme Aar derfra forjagit af
Herre Macht, oc Anno 1529 blef hand kaldit til Bog-
neprest til St. Nicolai Kirck i Ribenhavn. Anno

1555 da sammelstref hand Riiber Stigtis Bogh, ders vdi er indført alle Presters deris Indkombst, her i Stigten, døde 15.. ligger begrafuen i Riiber Dorstierke.

Visper som ieg kand erindris at hafue verit her i Stiaten vdi Riibe.

Doctor Pouel Matzøn var den første Bisp i Riibe Jeg i min Barndom hørte omtale, hand kom (Magister) fra Riibe oc blef Bisp vdi Riibenhavn vngesehr Anno 1576.

Efter hannem kom M. Hans Lausen, Lauge Steffensøns Søn i Riibe, Eodfend Barn til min saltge Fader af rho Søstere, døde Anno 1594.

Hannem efterfulde M. Peder Hegelund i Emsmittel en from lærd Mand døde Anno 1614.

M. Iffuer Gemmit blef kaldt fra Lectoriet i hans Sted, doctorerit i Riibenhavn med M. Hans Wandel i Viborgh, M. Mag Jensen i Lund, Visper, oc med M. Peder Sture Hofpredicanter vnder Doctor Hans Resen som promouerit dem til Doctores Anno 1620 den 20de Juli, han døde Ao. 1629.

Vdi hans Sted kom M. Jens Dienesson Jersien, han oc M. Christen Jensen Hofpredicant oc M. Niels Pedersøn blefue promouerit til Doctores Theologie af Doctor Hans Resen Anno 1630 om Høsten. Han hensof i Hertzen paa sin Reise til Riibenhavn vdi Nyborah den 25de October Ao. 1634.

Anno 1635 blef Magister Johan Borchersøn kaldt fra vor Frue Sognetierke i Riibenhavn, til Kongen i Colding, oc den sidste Februarti forordnit til Superintendent i Riiber Stigt, oc forsendt til Riibenhavn

hasn at ordineris, vdi en megit stor oc strenge Vinter som Belterne bar osuer.

Sogneprester som Jeg, oc mine Foreldre hasuer Tiend her i Bedel.

M. Cluf Nielsen, Boraemester Niels Jonsens Søn her i Bedel, hans Broder var Borgemester Mæg Nielsen, han var lang Tid Sognepræst her i Byen, hadde vært Vdenlaust, til Paris i Frankrige oc mange andre Steder med Herr Johan Friis, Cangelær, han var en mer nit verdzlig Mand, ca fordie mange Kongdomme oc andre Brestue, som han I sin Tid paa dette Kalde - Frihed hadde forhuert, som I de Keiserkis Inesaldz Tid med mange andre gode noxtellige Brestue, Kirken og Byen anlangendis blefue bortsøcht oc Vder. Han hadde dog Ingen Vasuer til Prestestolen, motte derfor alleiid holde en Capellan, foruden Byens Capellan, for sig.

Efter hans dødetige Affald blef hans Capellane Hr. Niels Buch kaldet til Sognepræst, han hadde M. Clufs Broders V. Mæg Nielsens Daatter Carren til Egte, denne Hr. Niels Buch fød I Egte var min Døbefader Ao. 1573, oc døde her I den sidste store Pestilentge Anno 1584 dominica Aduentus. Hannem succederede i Kaldit

Hr. Jens Jarsøn Kiber, som først paa 4 Aars Tid var min Schollemester herudi Bedle, og min Farsfader Borgemester, fiorten Dage førud Gud kaldede hannem, da gav han oc hans Medbrødre Raadmanden Kalde Brestue paa Bedle Prestekald, han kom i Kaldit Aldst i Decbr. 1584, han var en modig oc flittig Schollemester,

lemester, og en rett forta from oc velbegafuet Sogne-
Prest, han hensouf 3 Herren 1603, den 22de Januar,
hans Hustrue Anna oc Søn Lauviz, med fire del-
lige Piigebørn blefue alle sammel i den Pestilens da
om Sommeren derefter blef optend, ved døden bort-
trücket.

M. Peder Christensen Riiber blef straxt efter
hannem kaldit til Sogneprest, han fik Mette, M. Ja-
cob Matzens Wispens Datter 3 Odense, hun døde
Anno 1607 den 12te November, oc han hensouf den
5te Decbr. Anno 1610 vden Lifs Arutnger.

M. Matz Jensøn Melsart blef kaldit in Januar
1611, han var en megit velbegafuet Predikanter.
Anno 1614 sif in Waio kaldit Kong. Waits. vid sit
kongelig Bref hannem herfra til St. Nicolai Sogen i
Kjøbenhavn, blef siden vngesehr III Aar derefter vel-
git til hans Waits Hof-Predikanter, oc siden nogen
Tiid derefter til Bisshop i Schone, doctorerit Anno
1620.

M. Peder Sture blef Sogne-Prest 1614 den
12te Augusti, blef med Psriahedens Bref kaldit herfra
til Hellig-Geistes Sogen 3 Kjøbenhavn, blef nogen
Tiid derefter Kongel. Waits. Hof-Predikanter, oc
Anno 1620 promouerit til Doctorem Theologia; døde
saa kort derefter vdi sin største Flor oc saureste Alder.

M. Jens Pedersøn, afgangne Borgemester Pe-
der Joels Søn i Vedle, blef kaldit straxt derefter 3
samme Aar til Sogne-Prest, fik Borgemester Niels
Anudzens Datter Kirsten, hand døde den 17de No-
uembris Anno 1619.

Anno 1620 den 25de Februaril blef min Son Lauritz Clementsen kaldt hjem til Sogneprest, som da var XXIV Aar gammel, promouerit in Magistrum vdi Risbenhafn Anno 1621, han kom i Ehteschab 1622 med Else S. Borgemester Hans Ribers Dotter I Horsens, med Hinde hafuer han aflet en deilig Pigebarn Marine; Anno 1623 den 28de Nouembri^{is} henseuf M. Lauritz Clemensen I Herren, oc blef begraffuet I hans Faders, Farfader gammel Clemen Söfrinsens Begrasuelle i Vedle Kirke.

M. Christen Jenson som da var Professor vdi det Gymnasto vdi Odense, blef kaldt til Sogneprest vdi Vedle 1624 den 5te Februarth. Aarit derefter kom han I Ehteschab med hans Formandz Hustrue Else. Anno 1627 da kaldt Kongel. Maits. self hannem hers fra til sin Hofpredikant, Ao. 1630, doctorerit han med Jens Diunisson, oc Doctor Niels Pederson, döde som Hofpredikant paa Friderichsborgh Ao. 1634 sij i Aret.

M. Niels Franzon kom til Kaldt vid Kongel. Maits. Bref til M. Iffuer Semmit, dateret Rensborg Ao. 1627 den 19de Januarit att han skulde ordnere hannem til Sogneprest I Vedel I Magister Christens Sted.

Capellaner som Jeg fand mindis at haffue
værit her i Vedel.

Hr. Oluf Anderson fød i Huornstrup var Capellan I Hr. Niels Buches Tid oc nogit I Hr. Jens Sarsens Tid, döde Anno. . .

Hr.

Hr. Hans Jindzøn, Iffuer Jindzøns Søn her i Vedle blef kaldit herfra til Guldaager Anno. . . .

Hr. Anders Bredahl var først Scholemester, blev kaldit til Mediciener i Hr. Jens Sarsens Tid, døde Anno 1627 den 20de Aprilis, i hans Sted blef kaldit

Michel Pedersøn, fød i Horsens, fra Iffuerste Høretier i Colding Schole, om Sommeren, oc be-
tiente Almuen her for en Capellan indtil han sist i
Ufreds Tid blef kaldit Ao. 1629 til Sogneprest vdi
Suede Sogn, efter Hr. Jens Christensens Død.

Hr. Oluf Andersøn blev kaldit til Capellane vdi
Hr. Michels Sted Anno 1629.

Skolemestere i Vedle.

Niels Bredal som hafuer været her i Byen i
Klosterit, en Munkhling, dog vdi sin Grammatica
vel funderit, giftede sig efter Brøderne vare borte, blef
siden vdi Magister Hans Thausens Tid satt til
Scholemester, oc var i den Bestilling offuer 12 Aar,
han var min første Scholemester, Jeg kom ett Barn i
Scholen 1576, blef for sin Alderdom astattet, og fik
af Øfrigheden sin Lifstid Kongens Vart af Hoffuert
Tiend, som siden fulde Scholemestere i mange Aar.

Poul Andersøn fød i Colding blef Scholeme-
ster, kom i Egetschaf med Borgemester Jesper Jind-
zens Dottor Carren, drog fra Scholen nogen Tidlang
med Hustruen til Kløbenhavn, blef derfra kaldit af høt-
loftig Konning Friderich den anden til Slæpseudikant
paa Standerborg, døde i samme Aald.

Jens

Jens Sarsen Riiber, var siden Scholemeister indtil han Anno 1584 blef kaldt til Sogneprest her.

Jørgen Gregersøn, Gregers Bartstiers Søn her i Byen kom i hans Sted, saa længe til han blef kaldt til Sogneprest J. . . . vid Hærse Anno. . . .

Anders Bredal kom i hans Sted oc var Scholemeister indtil han blef kaldt hertil Medtenner med Hr. Jens Sarsen.

Hr. Hans Buck fød i Bilstrup kom i hans Sted, oc vdi hans Tid kom Hoffuer Tinde fra Scholen, oc nogen Tid derefter, blef vy benaadit, saa art Winding Kald blef perpetuerit til Vedle Schole, derfor maa nu alle Scholemeisters lade dem ordinere, han døde i samme Kald.

Hr. Sifrin Steffensøn, Hr. Steffens Søn i Verft, en from Mand, var Scholemeister her, blef siden kaldt til Sogneprest i Jelling, han otakom Elendig oc Onkellig, Imedens de Keisersche hafde dennem Landt bemechtigit.

Hr. Sifrin Nielsøn fød i Gliffschod en lærd Mand oc flittig Scholemeister, kom i Efterschap med Borgemeister Pouel Nielsøns Dotter Bodel, oc døde Anno 1626 den 4de Decembris.

Hr. Jørgen Pedersøn fød i Lemutigh samulerte Wispen Doctor Iffuer, oc han satte hannem her ind til Scholemeister, Sognepresten, oc Borgemeister oc Raad Imuod, efter Hr. Sifrin Steffensens dødelige Afald blef han kaldt til Sogneprest i Jelling.

Hr. Niels Christensen fød i Smalstrup blef Scholemeister Anno: 1629.

Hører i Vedle Schole i min Tild.

Hr. Rasmus Bredal var Prest først nogit i Tors
gdb, kom siden til Vedel var Hører i hans Habers
Nis Bredals Tid, oc siden lidet i Hr. Poulets Tid,
bode her i Byen, fik Winding Kald, beholte det hans
Lifstid, døde Anno. 20/8 1602

Hr. Lauritz Jougenson fød i Visker, blef Hø-
rer i Hr. Poulets Tid, oc i Pestilens Tid, Anno
1583 blef han ordineret til Prest til vores Hospital,
blef dog Hører indtil vdi Hr. Siffrin Steffensøns
Tid, døde Anno 16. .

Jacob Als kom fra Wisven M. Peder Zege Lund
i Ribe, drog til Norge. Efter hannem kom 1609

Olof Lauritzøn var her 4 Aars Tid, kom igien
til Sieland, var ustadig, blef der omsliddet Degnd Ef-
ter hannem kom 1613.

Michel Matzen, Matz Degns Søn i Tørgod
var Hører i 9 Aar, døde i Kalder 1622, med han-
nem var Issuer Lauritzøn Struckh Riber, kom
til Fohn oc fik der siden Kald, i hans Sted kom

Jens Pederson Hofmand fød i Weile, han var
Hører i 6 Aar, kom til Schone og blef der Prest 1624.
I hans Sted kom

Jøtgen Issuersøn som Anno 1629 blef Prest
paa Aletde, blef Hører med Jens Hofmand 1623.

Christen Hansøn, Hr. Hanss Søn i Etender
up blef Hører.

Tiela Simonsøn var Hører med Hans Simon
Kemsuid Søn, fik Kaldit, blef Sogneprest i Hørth
vdi Colding.

Michel Ringfjøbingi

Johan

Johan DeFockz.

Anders Lauritzøn.

Om Borgemeisterne I Vedle, som vdi Mandz Munde hafuer lefuet. Paa Nytt-Aars Dag Anno 1618, da beretter en Fisker her i Vven ved Ravn Johan Greisøn; mig, som var fød her I Vedel oc han hafde kiend Niels Jenson, Borgemeister oc hans Quinde Kiersten Niels Jensonz, oc sagte han om sig da att vare Et Hundrede oc Ser Aar gammelt.

I. Niels Jonson Borgemeister i Vedel, han bode vdi det Hiernebuus nest Norden Kierke-Strøden, tuert offuer for Kilden, oc bygte han den Søndre Capelle I vores Kierke, huor I nu findis esters Presue Latinske oc danske Ord, med gamle Munde Bogstassuer vnder Huullineen antegnit:

M. D. Sub Vno Xfimus oclo sociato,
 Frefisto Vitj completur opusque Modestj
 Expensis prouidi pro Consulis est Nicolaj
 Ast Jonson Bolla fuit hzc constructa Capella
 Nomine sic gratis Christi Matris Trinitatis.

der vnder findis:

M. Jacobus Matthias R. J. Anno 1576 Mar 30.

Dette var M. Jacob, Nis Jonsønz Sønnen Son som var Superintendent I Euen. Oc hans Son Doctor Matthias Jacobsøn lod sette det vnder sou følger.

In memoriam Euiternam piorum auorum Matthias Jacobuz Med. Doctor suis sumptibus restau. Curavit Anno 1619 I Maii.

Denne var Hof-Medicus nogle Aaringer, oc nu Prelat I Aars Dom-Kirke. Anno

Anno 1523 gieste Kong Christian den 2den **J**hanne Nis Jenseus Hus til Herbergh, oc der førte Her. Nogens Muncch da Landzdommer hannem det Bref fra Vitborgh, som Danmarctis Ritges Raad oc Adelen som der hafde været forsamlet, hafde opschrefuet hannem Huldschaf oc Mandshaf vdi. Nig Jenson skal være død Anno 1528, oc ligger han begrafuet sammesteds vdi hans Cappella. De Ord danske gammel Niim som stander vnder Huellingen ere disse efterskrefue.

Nar efter Gudz Byrd MDXVIII tha er denne Capelle fuldkommen, the Hellige Trefoldighed til Lof, af Hederlig Mand Nis Jenson for sig sin Huustrue, Børn, Forældre oc efterkommen Slecht.

2. Borgemeester Nis Jindzøn lode Anno 1547, oc bode J dette Hiørne-Huus, Synnen ved Torfuet hær hos Byens Klide.
3. Borgemeester Mags Nielzøn, fornevnte Nis Jenseus Søn, han lode J den store Gaard offuer for Midt-Boen, som siden Clemen Søfrensen J bode, der fik han Hustru Liene Christensdotter sød J Barde. Denne Mags Nielzøn døde Anno 1539.
4. Borgemeester Jens Michelsøn bode vid Mit-Boen som nu Sistrin Knudzøn boer, oc bode han Nar 1571.
5. Clemen Seuerinzøn sød i Ribe Anno 1513, blef kaldit Borgemeester J Bedle Anno 1554, henseuff J Herren Anno 1584, oc blef begrafuet Jule-Ni-

- ten, oc ligger I hans Ilden murit Graf neben som
 Predikestolen, haff hans anden Hustrue Maren
 Hans Dotter; oc hans første Hustrue Liene Chri-
 stens Dotter, ligger begrafuet haff hendis første
 Hofvond Mada Nielsøn I den Sondre Capelle.
6. Borgemester Jesper Sindzøn fød I Gyschodlund,
 blef kaldit strax efter Jens Michelsøn, døde
 Anno 1578.
 7. Vdi hans Sted blef kaldit Christen Pedersøn og
 bode han som Borgemester Niels Knudzøn bygte
 oc bode, døde Anno 1580.
 8. Vdi hans Sted blef kaldit til Borgemester Ernst
 Sind Jespersøn, fornevnte Jesper Sindzøns
 Søn, obidt temfore pestis circa Autumnum An-
 no 1584.
 9. Strax efter den store Pestilens blef kaldit til Bor-
 gemester, Niels Wagon, Mag Kroemans Søn
 I Welle, som døde Anno 1589.
 10. Samme Tid blef oc kaldit til Borgemester Peter
 Joelsen var Borgemester, Jens Michelsøns
 Søn, døde hen Anno 1592 d. 6 Nouember.
 11. Til hannem blef kaldit at være Borgemester Sino-
 rich Dytmer fød I Lisech, som fik gammel
 Maren Clemmens til Echte med stor Rigdom,
 han blef af Gudz Tilladelse noget Korrücht i Hof-
 den, & ab officio remotus Anno 1595 lesde der-
 efter I sin Enlighed indtil Gud kallede hannem
 Anno 1626.
 12. Mag Jensen fød I Soelschouf, blef kaldit til
 Borgemester Anno 1593, henschouf udi Herrea An-
 no 1601 den 22te Julii. 13 Cle

13. **Clemen Severinsøn Vedel** Designatus Anno 1601 den 12te Augusti, Præpositus Jellingköffel Anno 1606, kaldit af Dørligheden til Tønsberg Laustoll i Norge Anno 1634.
14. **Poul Nielsøn** fød i Eolding kaldit til Borgemeſter i Vedle Anno 1608 den 19de August. Obiit Anno 1615.
15. **Olof Siftrinsøn** fød i Hyrup blev ſæt til Borgemeſter Anno 1616 in Martio, døde derefter den 19de Septembr. Anno 1616 vir Candidus.
16. **Niels Knudsøn** fød i Huitrel blev kaldit til Borgemeſter i Vedel Anno 1617 den 23de Junii lefde en fredſommelig Mand, døde Chriſtelig Anno 1626 in Martio.
17. **Jens Bertelsøn** fød i Dons blev ſæt til Borgemeſter af Velbr. Gunde Lange, ſtrax efter Vfredsiden Anno 1629 in Auguſto, døde den 23de Auguſti Anno 1631.
18. **Jesper Jenſøn** fød i Gambſt blev kaldit til Borgemeſter Anno 1633 en from forſtandig Mand, Obiit Anno 1634 Aug. 2.

Om Raadmænd i vore Tider loffuet haaffner I Vedle, er dog icke kommet I Borgemeſter Emmiit.

1. **Siftrin Siftrinsøn** døde Anno 1571 om hvilken Jeg ofte haaffner hørt att ſkal haaffue været en modig og forſtandig Mand, oc Vyen en god Forſuar.
2. **Haſde** og en Broder ſom var Mandmand hede Hans Siftrinsøn ſom var Konning Chriſtiani 3, oc Konning Friderich den 2dens Stæffelmacher, en

berømte Mand for sit Handtuerch, oc deraf er det Ordspøch, om Weile Støffle, han bode som nu Anders Jensen ved Nørre-Porten hafuer bygt.

3. Niels Pouelson } de begge bode vid Torffued.
 3. Christen Erichson }
 5. Morten Gudzon var min Gudfader.
 6. Augustinus fød i Randers, hafde Jesper Sind-
 zøns Dotter Anne.
 7. Sifrin Skræder.
 8. Niels Smeed, var gammel S. Nielsøns Son i
 Jelling.
 9. Michel Jensen, Michelson Borgmesters Son.
 10. Peder Offerøen fød i Veile.
 11. Stephen Knudt.
 12. Lambert Thor Weelborgh fød til Nuoll, hafde
 Dorte Gindsen.
 13. Jørgen Pedersen Offuerster.
 14. Kasmus Mortenson fød i Veile.

Disse efterstrefne Dannemend hafuer varit
 mine L. S. Medbrødre.

15. Christen Wiborgh.
 16. Mag Munch fød i Veile.
 17. Niels Andersøn fød i Veile.
 18. Jens Christensen kom fra Brandholm.
 19. Knud Nielsen.
 20. Knud Magon fød i Ribe.
 21. Niels Hansøn fød i Veile.
 22. Jens Sifrinson fød i Rierbølling.
 23. Mag Thomsen, Thomas Magens Son i
 Odense. 23. Grund

24. Grund Siftrinsøn Bostrup.
25. Simon Munchs sød i Vedel.
26. Niels Lauriøn Tiim.
27. Sofrin Knudzøn Vvefoged, saa straxt Raadmand.
28. Henrich Christoffersøn I Horsens.
29. Laurig Lauriøn sød I Angell.

Dette hafuer Jeg vnderkrefue saaledes sammel-
krefuet vdi en god enfoldig Mienting I disse
Paasche Dage Anno 1635 Martii 31te, haaber
gott Folckh tage det I den beste Mienting.

C. Seuerinsøn Vedel.

